

Economisch-Statistische Berichten

Rekenlat en 'realiteit

★

B. Diesbergen

Nogmaals: vereenvoudiging van de
loonadministratie?

★

Dr F. Hartog

Het Benelux-effect

★

P. van Praet

Heeft België monetair evenwicht?

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1895

WOENSDAG 23 SEPTEMBER 1953

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Open bewaring van effecten
en schatkistpapier.

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

SLAGEN VOOR HET EXAMEN

Dat is toch meestal niet alleen het doel waarnaar gestreefd wordt bij een vakstudie. De keuze van het les-instituut of de leraar moet daarom zorgvuldig gedaan worden, aangezien het al of niet slagen in het vak daarvan kan afhangen.

Er is veel, dat pleit voor een schriftelijke opleiding door docenten van de L.O.I., zoals b.v. voor:

ADMINISTRATIE: Praktijkdiploma Boekhouden, Loonadministratie, Moderne bedrijfsadministratie, S.P.D., M.O. Handelswetenschappen A, Belasting-consultant, Accountant.

BEDRIJF: Bedrijfsleider, Interne Bedrijfsorganisatie, Magazijnmeester, Organisatie en efficiency, Sociale wetgeving.

HANDEL: Algemene Handelskennis, Handels-economie, M.O. Economie, Marktonderzoek, Statistiek, Verkoopkunde, Reclame-assistent.

De keuze van het studie-onderwerp levert meestal niet veel moeilijkheden. Mocht dat wel het geval zijn, dan geven de deskundigen van de L.O.I. adviezen, gebaseerd op hun kennis van maatschappij en bedrijfsleven.

Leidsche Onderwijsinstellingen

Erkend door de Inspectie van het Schriftelijk Onderwijs, m.m.v. het Ministerie van Onderw., K. en Wetensch.

JOH. DE WITSTRAAT 396 - 397 — LEIDEN

ADVERTEERT REGELMATIG

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijsenaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Rekenlat en realiteit

Men schrijft ons:

Het lijkt haastige spoed, drie en een halve maand voordat de verhoging der lonen van kracht zal worden, reeds een beslissing te willen nemen, op een moment, waarop het nog niet vaststaat of de Kamer het door de Regering voorgestelde percentage der huurverhoging en de belastingmaatregelen ongewijzigd zal aanvaarden. Naar bekend is geworden, wenst de Regering bij de behandeling dezer voorstellen in het Parlement zich een vastomlijnd denkbeeld gevormd te hebben over de verhoging der lonen en wat daarmee terzake van de Kinderbijslag, de sociale renten, de Noodwet Ouderdomsverzorging e.d. annex is. Zij zou dus gaarne op korte termijn een eensluidend advies van de Stichting van den Arbeid hebben ontvangen.

Ook is gebleken, dat de Raad van Vakcentralen reeds lange tijd op een beslissing aandringt. Dit hangt samen met de opheffing der consumptiebeperking. Aan deze zijde gaat men uit van de voor de hand liggende gedachte, dat in 1951 investeringsbeperking en consumptiebeperking hand in hand zijn gegaan en dat daarom ook thans, nu de Regering terugkomt op de destijds getroffen belastingmaatregelen, de consumptiebeperking dient te verdwijnen. Wil men echter uit deze gedachtengang een krachtig argument putten, dan zal eensdeels moeten worden aangetoond, dat sedert 1951 het effect van de groep van maatregelen, die op investeringsbeperking gericht was, even zwaar heeft gewogen als de consumptiebeperking en voorts, dat de voorgestelde, gerichte belastingmaat-

regelen precies opwegen tegen de toenmalige belastingverzwaring.

Het is onwaarschijnlijk, dat zich zulk een strikt parallelisme heeft voorgedaan. Zouden de huidige belastingvoorstellen slechts voor 80 pCt terugkomen op 1951, dan vloeit uit de vermelde gedachtengang — men lette op deze restrictie — voort, dat ook de consumptiebeperking slechts voor viervijfde deel ongedaan moet worden gemaakt. Nog onlangs bleek uit het S.-E.R.-advies inzake de dividendbeperking, hoe weinig van algemene gedachtengangen — in casu de samenhang van loonstop en dividendstop — kan overblijven, als men gaat kwantificeren.

De berekeningen van de werkgevers en van de werknemers inzake het percentage loon, dat nodig is om de verhoging der huren te compenseren en de consumptiebeperking ongedaan te maken, hebben tot uiteenlopende resultaten geleid. Dat is begrijpelijk. Zulke berekeningen zijn niet volkomen exact, doch verlangen van stap tot stap kleine beslissingen. Het nut van zulke berekeningen moet overigens niet worden overdreven. Welk loonpeil in ons land het wenselijke is, wordt niet gevonden door naar het verleden te zien, doch op grond van verwachtingen over de komende economische situatie. Als het hoogste loonpeil, dat de werkgelegenheid niet in gevaar zal brengen, uitgaat boven het berekende percentage, zullen de werknemers terecht een grotere verhoging der lonen wensen te bewerkstelligen dan uit hun calculaties voortvloeit. Omgekeerd dient het geen axioma te zijn, dat de consumptiebeperking volledig zal worden opgeheven. Door-slaggevend zijn de economische mogelijkheden.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Rekenlat en realiteit.....	743	Ingezonden stuk:	
Nogmaals: vereenvoudiging van de loonadministratie?, door B. Diesbergen	745	Perspectieven voor de woningbouw, door H. A. Fruin, met naschrift van Mr J. in 't Veld	755
Het Benelux-effect, door Dr F. Hartog	747	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	757
Heeft België monetair evenwicht?, door P. van Praet	749	De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Juli en Augustus 1953, door Dr L. Delmotte	757
Aantekening:		Statistieken:	
Eén jaar Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (II)	752	Werkloosheid in Nederland	758
		In- en uitvoer van Nederland	759
		Bankstaten	759

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

B. DIESBERGEN, *Nogmaals: vereenvoudiging van de loonadministratie?*

Schrijver heeft in „E.-S.B.” van 8 en 15 Juli 1953 de stelling geponeerd dat de Commissie-v. d. Tempel een te hoge verwachting heeft gewekt, waarbij schrijver zich allereerst baseerde op de volledig gemechaniseerde netto-loonadministratie der N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken te Eindhoven. In dit artikel heeft schrijver zijn stelling getoetst aan enige middelgrote bedrijven. Schrijver acht gewenst: één heffingsbasis, die ook de uitkeringen volgens de sociale verzekeringswetten omvat, bestemd zowel voor fiscale doeleinden als voor de heffing der premies, en per bedrijfstak één tabel waaruit in één bedrag of in één percentage zowel de premies als de loonbelasting kunnen worden afgelezen. Als dat bereikt kon worden zou de loonlijst van vrijwel alle ondernemingen er als volgt uit kunnen zien: loontijdvak, aantal dagen, bruto-loon, uitkering sociale verzekeringswetten, boete, premie pensioenfonds, basis voor alle heffingen, loonbelasting plus premie, netto-loon. Het aantal kolommen zou dan dalen van 12 à 14 tot 9, terwijl de handelingen veel eenvoudiger zouden worden. Loonbelasting en premies zouden dan aan één fonds worden afgedragen, en er zijn middelen te vinden om aan de fiscus en de fondsen zodanige uitkeringen toe te delen, dat deze een aanvaardbare graad van nauwkeurigheid hebben.

Dr F. HARTOG, *Het Benelux-effect.*

Schrijver acht het verantwoord, 1952 te beschouwen als het eerste jaar, waarvoor de relatieve stijging van de wederzijdse handel der Benelux-landen — behoudens eventuele prijswijzigingen welke niet aan het wegvallen der onderlinge rechten zijn toe te schrijven — kan gelden als maatstaf voor het geconsolideerde Benelux-effect. Cijfermatig kan dit effect tot uitdrukking worden gebracht door het aandeel van de partnerlanden in elkaars totale invoer resp. uitvoer te vergelijken met de overeenkomstige percentages van vóór de oorlog. Beschouwt men de stijging van de uitvoerquote als maatstaf voor de winst die de beide partners (Nederland en België-Luxemburg) aan de Benelux hebben ontleend, dan heeft Nederland het grootste voordeel behaald. De gemiddelde rechten welke andere leveranciers zouden hebben moeten betalen voor de invoer die thans door de Benelux-partners is verzorgd, bedragen 7,4 pCt (Nederlandse invoer uit België-Luxemburg) resp. 10,6 pCt (Belgisch-Luxemburgse invoer uit Nederland). Deze percentages geven de voorsprong weer die de Beneluxlanden elkaar boven andere handelspartners hebben verleend. De stijging van de quoten mag niet geheel aan de douane-unie worden toegeschreven. Schrijver acht het verantwoord de relatieve stijging van de onderlinge Beneluxhandel voor het overgrote deel op rekening van het tariefvoordeel te boeken. Vervolgens berekent schrijver de substitutie-elasticiteit, met als globale uitkomst - 5.

P. VAN PRAET, *Heeft België monetair evenwicht?*

België is van het land van lage lonen, dat het vóór de oorlog was, een land met hoge lonen geworden. De devaluatie van de Belgische franc in 1949 tegenover de

dollar, welke tegenover vele andere landen op een aanzienlijke reëvaluatie neerkwam, was voor de Belgische export een ernstige handicap. Het uitbreken van het Koreaans conflict heeft de vraag naar consumptiegoederen en grondstoffen doen stijgen. De herbewapening maakte een verhoogde productie noodzakelijk. De gestegen prijzen van de ingevoerde grondstoffen en de binnenlandse prijsstijging waren het gevolg van de grotere vraag waaraan het aanbod niet onmiddellijk kon voldoen. De Belgische export kende een uitzonderlijke bloei en de exportsaldi hoopten zich op. De productie-aanwas geschiedde zo snel dat de productie groter was dan de vraag. Daarbij kwam nog de afwachtende houding van de consumenten omdat ze een prijsdaling verwachtten en hun gevormde voorraden gebruikten. Ook het bedrijfsleven nam een afwachtende houding aan. De voorraden verminderden en de grondstofprijzen daalden. De groothandelsprijzen daalden in 1952 belangrijk. De kleinhandelsprijzen ondergingen slechts een geringe daling.

SOMMAIRE

B. DIESBERGEN, *Une fois de plus: simplification de l'administration des salaires?*

L'auteur dans l'„E.-S.B.” des 8 et 15 juillet derniers, a posé l'hypothèse que la Commission-van den Tempel a éveillé de trop grandes attentes en ce qui concerne la simplification de l'administration des salaires au cas, où ses idées seraient adoptées. L'auteur a, à ce moment, dirigé son étude avant tout sur l'analyse du rapport vis-à-vis de l'administration des salaires d'une grande entreprise. Dans cet article, l'auteur donne quelques exemples d'entreprises de grandeur moyenne par lesquelles il remarque que l'hypothèse posée vaut aussi pour cette catégorie d'industries.

Dr F. HARTOG, *L'effet de Benelux.*

L'auteur veut découvrir certaines indications quant aux conséquences de la diminution des entraves commerciales au sein de Benelux. Il compare ici la part des états partenaires dans leurs importations et exportations réciproques en 1952, par rapport à celle d'avant la guerre. De cette comparaison il apparaît que les pourcentages se sont sensiblement accrus. L'auteur estime attribuer la cause de cette hausse à la part prépondérante en compte de l'avantage tarifaire que les états Benelux se donnent réciproquement.

P. VAN PRAET, *La Belgique a-t-elle un équilibre monétaire?*

L'explosion du conflit coréen a fait monter la demande de biens de consommation et de matières premières. L'offre réagit trop violemment à une demande accrue. L'industrie et les particuliers prirent alors une position d'attente, parce qu'ils prévoyaient une chute des prix. Les prix du commerce de gros tombèrent en 1952 sensiblement, tandis que les prix du commerce de détail tombaient de façon modérée.

Nogmaals: vereenvoudiging van de loonadministratie?

Aan hetgeen in dit blad kortelings werd gepubliceerd ten aanzien van de voorgestelde coördinatie betreffende bepalingen van sociale verzekeringswetten met die van de loonbelasting en de vereveningsheffing ¹⁾, is zowel in het Voorlopig Verslag als in de Memorie van Antwoord enige aandacht besteed.

Daarbij was met name de vraag aan de orde of de coördinatie werkelijk een vereenvoudiging zal brengen, die voor het bedrijfsleven van enige betekenis is. Wij hebben in eerste instantie deze vraag met nadruk ontkenkend beantwoord, en zouden thans gaarne nog even terugkomen op wat in dit verband tussen Regering en de Commissie van Voorbereiding schriftelijk is verhandeld.

In onze vorige publicaties hebben wij getracht aan te tonen, dat de Commissie-v. d. Tempel een te hoge verwachting heeft gewekt, met name door mede te delen, dat na aanvaarding van haar denkbeelden de loonstaat zou kunnen worden teruggebracht van 32 op 14 kolommen. Wij gaven als onze mening dat slechts gesproken kan worden van een vermindering van 22 op 17 kolommen; hetgeen dus aanmerkelijk minder rooskleurig zou zijn.

De beide Staatssecretarissen zeggen in dit verband in de Memorie van Antwoord het volgende: „Het is dan ook wel mogelijk, dat bij enig grootbedrijf, waarbij de administratie door specialisten wordt beheerd, de vereenvoudiging, voor zover die bestaat in een wijziging in het aantal in de loonadministratie gebruikte kolommen, beperkt kan blijven tot een gering aantal kolommen. De juiste omvang van de vereenvoudiging is daarmede, zoals uit het bovenstaande blijkt, niet voldoende aangegeven”.

Wij mogen er aan herinneren, dat wij er in onze eerste publicaties nadrukkelijk op hebben gewezen, dat de door ons aangevoerde bezwaren en de getrokken conclusies evenzeer gelden voor een „eenvoudige” administratie, die bijv. door middel van een doorschrijfsysteem wordt gevoerd. Wij blijven bij deze mening. Zodra de administratie een dusdanige omvang aanneemt, dat ze niet meer door de patroon zelf gevoerd wordt, maar door een administratieve kracht — die vooral in kleine bedrijven uiteraard ook nog andere werkzaamheden zal verrichten dan uitsluitend loonadministratie — zullen de voorgestelde vereenvoudigingen, resulterend in besparing op de kosten der administratie, van uitermate weinig betekenis zijn. Dit zal nog te minder het geval zijn als deze kleine bedrijven in overleg met de betreffende bedrijfsvereniging de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten zelf uitbetalen. Wij menen dat het aantal zodanige kleine bedrijven aanzienlijk is.

Om ons aanvankelijk oordeel, namelijk dat de vereenvoudiging in het algemeen van weinig betekenis is, nader te toetsen, hebben wij een onderzoek ingesteld bij een aantal bedrijven, dat men tot de middelgrote kan rekenen. Zij variëren van 125 tot 1.200 werknemers. De loonadministratie bij deze bedrijven wordt „uit de hand” gevoerd, in de meeste gevallen bovendien met behulp van een doorschrijfsysteem. Al deze bedrijven zijn „zelfdoeners” voor de sociale verzekeringswetten, waarmede wij hier bedoelen, dat zij tegelijk met het loon ook de uitkeringen ingevolge de Ziektewet betalen en in sommige

gevallen ook de uitkeringen krachtens de Ongevalwet, de Kinderbijslagwet en de Werkloosheidswet.

Bij het opstellen van het vergelijkingsmateriaal hebben wij — in de hieronder gegeven voorbeelden — alle kolommen weggelaten, die slechts van belang waren voor deze bedrijven zelf, en we hebben ons dus beperkt tot het meest essentiële. De voorbeelden vermelden het aantal en de soort der kolommen bij de huidige situatie, en vervolgens op grond van de mogelijkheden, die de coördinatiewetten openen.

Voorbeeld I.

a. huidige vorm

kolom 1	loontijdvak
2	aantal dagen
3	bruto-loon
4	premie Ziektewet en Werkloosheidswet
5	boete
6	pensioenfondspremie
7	uitkeringen sociale verzekeringswetten
8	fiscaal loon (= kolom 3 min 4 min 5 min 6 plus 7)
9	pro memorie: de aanspraak op kinderbijslag
10	loonbelasting (over kolom 8 plus 9 min ontheffing-inspectie)
11	werknemersaandeel Ziekenfondspremie
12	netto-loon (= kolom 8 min 10 min 11)

b. nieuwe vorm

Hierbij moeten wij er rekening mede houden, dat de bijzondere tabel bedoeld in het rapport-v.d. Tempel in dit voorbeeld niet bruikbaar is, omdat de onderneming zelf de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten betaalt. De loonstaat ziet er dan aldus uit:

kolom 1	loontijdvak
2	aantal dagen
3	bruto-loon
4	boete
5	pensioenfondspremie
6	heffingsbasis sociale verzekeringswetten (kolom 3 min 4 min 5)
7	premie Ziektewet en Werkloosheidswet (van het bedrag uit 6)
8	uitkeringen sociale verzekeringswetten
9	werkgeversaandeel in de premie Ziekenfonds (over kolom 6)
10	fiscaal loon (= kolom 6 plus 8 plus 9 min 7 min ontheffing-inspectie)
11	pro memorie: aanspraak op kinderbijslag
12	loonbelasting (over kolom 10 plus 11)
13	werknemersaandeel in de Ziekenfondspremie
14	netto-loon (= kolom 6 min kolom 7 plus 8 min 12 min 13)

Onder de nieuwe omstandigheden zouden er dus 2 kolommen meer nodig zijn dan onder de huidige, dus in plaats van een vereenvoudiging is er sprake van een verzwaring.

Nu zal men kunnen aanvoeren, dat slechts een zeer klein deel der werknemers in een bepaalde week uitbetaling krachtens de sociale verzekeringswetten ontvangt, en dat dus het overgrote deel wel met behulp van de speciale tabel kan worden verloon. Deze opmerking is juist, en wij hebben daarom nagegaan of het mogelijk is op rationele wijze een loonlijst te construeren, waarin beide mogelijkheden kunnen worden verwerkt: werknemers, die in een bepaalde week wel, en andere werknemers, die in diezelfde week géén uitkering krachtens de sociale verzekeringswetten uitbetaald krijgen via hun werkgever.

Het zou ons te ver voeren deze mogelijkheid in dit artikel in details uit te werken, maar wij kunnen wel zeggen, dat deze mogelijkheid inderdaad aanwezig is, mits men maar rekening houdt met de eis, dat uit de totaalstelling van de diverse kolommen van de wekelijkse loonlijst zonder meer de journalpost moet kunnen worden gemaakt, door middel waarvan de toerekening van de verschillende looncomponenten aan de fabricageafdelingen, de fondsen etc. kan plaatsvinden. Men komt dan weer, evenals in ons voorbeeld, tot 14 kolommen,

¹⁾ Zie: B. Diesbergen: „Vereenvoudiging van de loonadministratie?” I en II, resp. in „E.-S.B.” van 8 en 15 Juli 1953, blz. 529 en 549.

waarvan dan in het éne geval (wèl uitkering sociale verzekeringswetten) alle 14 kolommen gebruikt moeten worden, en in het andere geval (geen zodanige uitkering) slechts 11. Dit betekent dan ten opzichte van de huidige situatie een vermindering van 1 kolom, waartegenover het nadeel staat dat men met 2 belastingtabellen moet werken: de normale en de speciale. Het is zeer de vraag of het voor volledig gemechaniseerde administraties mogelijk is dit bezwaar zonder al te veel kosten op te vangen.

Al met al blijkt uit dit voorbeeld, dat, hoe men de zaak ook wendt of keert, de bezuiniging hetzij problematisch dan wel uiterst miniem is.

Voorbeeld II.

De hier bedoelde onderneming heeft toestemming van de Inspectie-Belastingen wekelijks een „voorheffing” op de loonbelasting te doen, en deze halfjaarlijks af te rekenen. Zij heeft tot dit doel een bepaalde tabel vervaardigd (waarop we hier niet dieper ingaan), waarin naast de loonbelasting ook afleesbaar zijn: de premies voor de Ziektewet, Werkloosheidswet en het Ziekenfondsenbesluit, benevens de aanspraak op kinderbijslag. Haar loonstaat ziet er, teruggebracht tot de factoren, die wij in onze beschouwing moeten vergelijken, als volgt uit:

kolom 1	loontijdvak
2	aantal dagen
3	bruto-loon
4	uitkeringen sociale verzekeringswetten
5	pensioenfondspremie
6	boete
7	basis van de voorheffing (= kolom 3 plus 4 min 5 min 6)
8	de voorheffing; deze omvat de loonbelasting, de premie Ziektewet, Ziekenfondsenbesluit en Werkloosheidswet
9	de kinderbijslag (wordt door de onderneming betaald)
10	netto-loon (= kolom 7 min kolom 8 plus 9)

De halfjaarlijkse afrekening omvat zowel de loonbelasting als de door de werknemers te betalen premies. De totalen van de diverse kolommen geven voor deze afrekening de bouwstenen. Wij laten dit verder onbesproken.

Als de coördinatiewetten van kracht worden, verandert het aantal kolommen niet, noch het aantal handelingen. Er dient dan alleen een nieuwe voorheffingstabel gemaakt te worden, waarin het werkgeversaandeel in de Ziekenfondspremie is verwerkt.

Zoals uit het bovenstaande nog eens blijkt, is in de gegeven voorbeelden rekening gehouden met het feit, dat het werkgeversaandeel in de Ziekenfondspremie als loon moet worden beschouwd. De Commissie-v. d. Tempel zegt in haar rapport dat ze hiervan slechts dan voorstandster zou zijn, als dit tot vereenvoudigingen zou leiden. De Memorie van Antwoord zegt duidelijk dat men deze suggestie heeft overgenomen. Heeft men zich voldoende gerealiseerd, dat zulks in de gevallen waarin de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten door de werkgever worden betaald, in plaats van een vereenvoudiging een verzwaring van de administratie teweegbrengt? Men raadplege voorbeeld I.

Wij willen het bij deze twee voorbeelden laten. Ons onderzoek bij nog enkele andere ondernemingen wees uit, dat daar precies dezelfde conclusies te trekken waren als in voorbeeld I.

Wij hebben ook nog enige aandacht besteed aan de beide voorbeelden, die in de Memorie van Antwoord gegeven zijn, voorbeelden waarom enige leden in het Voorlopig Verslag hadden gevraagd. De loonlijst voor de bouwbedrijven blijkt teruggebracht te kunnen worden van 13 op 7 kolommen. Ogenscheinlijk een aanzienlijke vereenvoudiging. Men dient daarbij echter wel in het

oog te houden, dat deze voor een belangrijk deel veroorzaakt wordt door het wegvallen van de moeilijkheden met de vacatiebonnen, iets dat uitsluitend voor de bouwbedrijven van belang is. Bovendien werd geen rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de werkgever de uitkeringen voor de sociale verzekeringswetten betaalt; zie voorbeeld I b. Dit laatste geldt eveneens voor het voorbeeld uit de landbouwbedrijven, waarin het aantal kolommen van 9 tot 6 werd gereduceerd. Hoewel beide voorbeelden op zichzelf juist zijn, geven zij niet een zuiver algemeen beeld van de te bereiken resultaten, iets dat overigens ook niet werd gepretendeerd.

* *

Wij komen nu nog even terug op de vraag wat nu wel de voordelen zullen zijn voor de kleine bedrijven, en hoe groot de bezuiniging zal zijn voor de grote en middelgrote bedrijven. Reeds in onze eerste artikelen wezen wij er op, dat de voorgestelde wijzigingen met name voor de kleine bedrijven — en dan bedoelen wij de zéér kleine bedrijven — tot op zekere hoogte van nut zullen zijn. Niet zozeer omdat in die zeer kleine bedrijven op de administratiekosten zal worden bespaard, maar, om met de beide Staatssecretarissen te spreken, er tijd en energie bespaard zal worden van de honderdduizenden (kleine) werkgevers. Maar ook op dit punt zal men zich naar onze stellige mening geen al te rooskleurige voorstelling moeten maken. Deze talrijke kleine patroons zullen bij hun wekelijks terugkerende administratieve handelingen van de bijzondere tabel gebruik kunnen maken, en de vraag is o.i. gewettigd of dit „bijzondere” voor hun administratieve denken en handelen wel zo eenvoudig is als het schijnt.

Laten we echter aannemen dat met name de kleine werkgevers met de voorgestelde verbeteringen aanzienlijk gediend zijn. Dan mag toch ook wel de vraag gesteld worden: en de grote en zeer grote bedrijven dan? Die hebben zeker niet in de laatste plaats te kampen met de kosten, die de loonadministratie bij de huidige situatie veroorzaakt. Slechts een veel radicalere vereenvoudiging brengt hier uitkomst, onafhankelijk van de omstandigheid of de administratie al dan niet gemechaniseerd is.

In de administraties, die volgens het ponskaartensysteem werken, speelt het aantal machine-uren van kostbare machines een zeer belangrijke rol. Hoe eenvoudiger de berekeningen, hoe minder machine-uren men nodig heeft, en hoe minder kostbaar de machines behoeven te zijn.

Wij moeten dus in het belang van de kleine zowel als van de grote werkgevers blijven pleiten voor zo radicaal mogelijke oplossingen. Als eindresultaat blijft ons daarbij voor ogen staan: één heffingsbasis, die ook de uitkeringen volgens de sociale verzekeringswetten omvat, bestemd zowel voor fiscale doeleinden als voor de heffing der premies, en per bedrijfstak één tabel waaruit in één bedrag of in één percentage zowel de premies als de loonbelasting kunnen worden afgelezen. Als dat bereikt kon worden zou de loonlijst van vrijwel alle ondernemingen er als volgt kunnen uitzien:

kolom 1	loontijdvak
2	aantal dagen
3	bruto-loon
4	uitkeringen sociale verzekeringswetten
5	boete
6	premie pensioenfonds
7	basis voor alle heffingen (3 plus 4 min 5 min 6)
8	loonbelasting plus premie (over 7)
9	netto-loon

Het aantal kolommen zou dan dalen van 12 à 14 tot 9, terwijl de handelingen veel eenvoudiger zouden worden.

Loonbelasting en premies zouden dan aan één fonds worden afgedragen, en ongetwijfeld zijn er middelen te vinden — bijv. langs statistische weg — om aan de fiscus en de fondsen zodanige uitkeringen toe te delen, dat deze een aanvaardbare graad van nauwkeurigheid hebben.

Wij hebben reeds eerder geschreven, dat wij heel goed begrijpen dat deze radicale doelstelling niet in een enkele pennestreek te bereiken is. Daarvoor is tijd en studie nodig. Dat de Regering zich bewust is dat de huidige voorstellen slechts een eerste stap betekenen, en dat vele leden uit de Commissie van Voorbereiding, op radicaler middelen hebben aangedrongen, stemt tot grote voldoening.

* * *

Ten slotte mogen wij, onze eerste artikelen gedeeltelijk resumerend, nog wijzen op een aantal punten die in de wetsvoorstellen geregeld, vastgehouden of verbeterd dienen te worden.

1. Moet over de uitkeringen, die door de werkgever krachtens de Werkloosheidswet uitbetaald worden (het wachtgeld), door de werknemer naast de premie Ziekte- wet en Ziekenfondsenbesluit ook de premie Werkloosheidswet worden betaald? Naar onze mening geldt hier: alles of niets.

2. Moeten volontairs alle premies wél of alle premies niet betalen?

3. Wij hopen, dat de Regering voet bij stuk houdt ten aanzien van de grens, die zij voorstelt met betrekking tot het Ziekenfondsenbesluit. Uit administratieve overwegingen is het volstrekt noodzakelijk dat er één grens komt, die voor alle wetten geldt.

4. Er dient een duidelijker regeling te komen ten aanzien van bepaalde inkomstencomponenten die vrijgesteld zijn van alle heffingen, bijv. kleine cadeaux, uitkeringen tot dekking van bepaalde kosten, zoals reis- en verblijfskosten, bedrijfskleding e.d.

5. De fiscale autoriteiten aanvaarden de kinderbijslagadministratie voor het waar maken van het aantal kinderen voor belastingdoeleinden.

6. Van welke peildatum moet het kindertal genomen worden, dat als basis dient voor de herrekening van de loonbelasting?

7. De rangorde der kinderen voor de kinderbijslag, in het geval dat er pleegkinderen zijn.

AUSTIN

let eens op
hoeveel U er
op de weg
ziet

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.
140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

(Ingezonden mededeling)

8. Het extra-kind (amendement-Lucas).

9. De loongrens der verblijfskosten.

De kwestie van het extra-kind heeft in de tussen Regering en Kamercommissie gewisselde stukken veel aandacht gehad. Het voorstel — sparende de kool en de geit — om voor het extra-kind een speciale aftrek voor fiscale doeleinden te geven ontmoet dezelfde bezwaren, die wij reeds eerder ten aanzien van de ontheffing-inspectie signaleerden. Men komt dan met de premieheffing voor de verzekeringswetten in de knoop; voor deze premieheffing immers geldt de ontheffing niet.

Wij hopen, dat deze punten nog de aandacht van de volksvertegenwoordiging zullen hebben, en tevens dat de Regering op haar standpunt zal blijven staan om het thans voorgestelde integraal in de wet op te nemen, indien eventuele amendementen tot het gladstrijken van bepaalde fiscale of sociaal-economische plooiën roet in het eten zouden dreigen te werpen. Moge de berg meer dan een muis baren!

Eindhoven.

B. DIESBERGEN.

Naschrift

Het bovenstaande werd geschreven vóórdat de behandeling van de coördinatiewetten Donderdag, 17 September jl., in de vergadering van de Tweede Kamer plaatsvond. Het is niet onze taak thans in te gaan op de strijdpunten die tijdens het debat naar voren kwamen. Wat wij in de laatste alinea schreven is er des te actueler door geworden.

D.

Het Benelux-effect

De cijfers betreffende de handel tussen Nederland en België-Luxemburg laten weinig twijfel bestaan aan een sterke uitloop van de onderlinge goederenruil. Tot voor kort was het evenwel moeilijk, de gevolgen van de vermindering der handelsbelemmeringen uit hoofde van de Benelux te onderscheiden van andere effecten. Met name werd — wat de Nederlandse invoer uit België-Luxemburg betreft — in de eerste jaren na het aangaan van de douane-unie de invloed van deze laatste overschaduwd door het achterblijven van het Duitse aanbod van industriële halffabrikaten en eindproducten. Daarna heeft vooral de na-Koreaanse ontwikkeling (aankoopwoede, gevolgd door een zekere stagnatie) storend gewerkt. Bovendien was in de afgelopen jaren de Nederlandse invoer uit de partnerlanden ten dele sterk opgeschroefd als gevolg van de tot uiting komende inhaalvraag. Dat deze inhaalvraag zich vooral op Belgisch-Luxemburgse pro-

ducten wierp is uiteraard een gevolg van de Benelux. Echter zou het onjuist zijn, deze tijdelijk werkende factor mee te rekenen bij de raming van het normale Benelux-effect. Verder maken statistische berekeningen aannemelijk, dat de gevolgen van een relatieve prijswijziging — waartoe een douane-unie immers leidt — zich doorgaans eerst na verloop van enkele jaren volledig manifesteren.

Om al deze redenen lijkt het verantwoord, 1952 te beschouwen als het eerste jaar, waarvoor de relatieve stijging van de wederzijdse handel der Benelux-landen — behoudens eventuele prijswijzigingen welke niet aan het wegvallen der onderlinge rechten zijn toe te schrijven — kan gelden als maatstaf voor het geconsolideerde Benelux-effect.

Cijfermatig kan dit effect tot uitdrukking worden gebracht door het aandeel van de partnerlanden in elkaars

totale invoer resp. uitvoer te vergelijken met de overeenkomstige percentages van vóór de oorlog. Deze vergelijking is hieronder weergegeven in de vorm van indexcijfers. Omdat er voor elk land twee handelsstromen zijn, worden op deze wijze vier indices verkregen. Men zie het volgende staatje.

Waarde onderlinge handel als percentage van totale handel 1952

(1936-1938 = 100) ¹⁾

Nederland:		België-Luxemburg:	
Invoer	147	Uitvoer	130
Uitvoer	142	Invoer	152

¹⁾ Nederlandse cijfers uit de Nederlandse, Belgisch-Luxemburgse uit de Belgische statistiek.

De cijfers op één regel betreffen dezelfde grootheid (wat voor Nederland invoer uit België-Luxemburg is, is voor België-Luxemburg uitvoer naar Nederland en omgekeerd). Alleen zijn zij met verschillende grootheden vergeleken (totale Nederlandse invoer resp. uitvoer en totale Belgisch-Luxemburgse uitvoer resp. invoer).

Beschouwt men de stijging van de uitvoerquote als maatstaf voor de winst die de beide partners aan de Benelux hebben ontleend, dan heeft Nederland blijkbaar het grootste voordeel behaald. Waarschijnlijk speelt hierbij een rol het verschil in prijspeil in beide landen.

De gemiddelde rechten welke andere leveranciers zouden hebben moeten betalen voor de invoer die thans door de Beneluxpartners is verzorgd, bedragen 7,4 pCt (Nederlandse invoer uit België-Luxemburg) resp. 10,6 pCt (Belgisch-Luxemburgse invoer uit Nederland) ¹⁾. Deze percentages geven de voorsprong weer die de Beneluxlanden elkaar boven andere handelspartners hebben verleend. Het verschil tussen de eindcijfers is alleen veroorzaakt door de uiteenlopende samenstelling van beide handelsstromen, daar beide landen per post dezelfde rechten heffen.

Mag men de stijging van de quoten welke hiervóór werd signaleerd nu geheel aan de douane-unie — dus aan het tariefverschil — toeschrijven? Dit is niet zonder meer vanzelfsprekend. In de eerste plaats is er het prijsverschil, waarvan hiervóór sprake was. Dit valt overigens mee. Het Nederlandse uitvoerprijspeil bedroeg in 1952 372 en het Belgische invoerprijspeil 396 (beide in Belgische francs), terwijl het Belgische uitvoerprijspeil en het Nederlandse invoerprijspeil (beide in guldens) resp. 585 en 550 bedroegen (berekend uit de posten van de handelsstatistiek, 1938 = 100). Dit betekent dat de prijzen der Nederlandse producten op de Belgische invoermarkt gemiddeld 6½ pCt lager liggen dan de gemiddelde prijzen, terwijl de Belgische producten op de Nederlandse invoermarkt 6½ pCt duurder zijn dan de gemiddelde prijzen. Hoewel deze verschillen in de lijn der verwachting liggen, moet aan deze cijfers toch geen al te grote waarde worden gehecht. De wijze van berekening maakt dat er grote onzekerheden in het spel zijn. Men kan alléén zeggen dat de Belgische prijzen op de Nederlandse invoermarkt in het algemeen aan de hoge kant zijn en de Nederlandse prijzen op de Belgisch-Luxemburgse invoermarkt in het algemeen aan de lage kant.

Verder concurreren de verhandelde producten uiteraard slechts voor een deel met de importen uit andere landen. Wanneer in het volgende toch van „substitutie-elasticiteit” wordt gesproken, moet dus in het oog worden

gehouden dat deze term ten dele in oneigenlijke zin wordt gebruikt.

De ervaring leert ook, dat de conjunctuurphase invloed uitoefent op elkaars invoerquote. Dit hangt samen met het onderscheid in conjunctuurgevoeligheid van de verschillende „pakketten”. Aangezien het vrij onzeker is, hoe dit conjunctuureffect werkt — berekeningen wijzen in een richting welke tegenovergesteld is aan wat men bij voorbaat zou verwachten — wordt volstaan met deze factor pro memoria te vermelden.

Wat de contingenteringen betreft, was de liberalisatiegraad voor de inter-Benelux-handel in 1952 niet veel hoger meer dan t.a.v. de overige O.E.E.C.-landen, waarmee het overgrote deel van de handel van beide landen zich afspeelt. Anderzijds impliceert dit toch, althans voor Nederland, een zeker positief effect, omdat de Belgische invoerbepalingen in de dertiger jaren in versterkte mate ten nadele van de hoofdzakelijk uit eindproducten bestaande invoer uit Nederland werkten. Berekeningen wijzen evenwel uit, dat dit effect vrij onzeker is.

Een ander storend element is de werking van het landbouwprotocol. Dit laatste geldt echter slechts voor een deel der Nederlandse agrarische uitvoerproducten. Bovendien worden de belemmerende maatregelen die het landbouwprotocol toestaat niet altijd gebruikt, terwijl door middel van preferenties voor Nederlandse producten op de Belgische markt een zeker tegenwicht wordt geschapen. Bij nader inzien lijkt het dan ook niet te gegaaagd om, aan te nemen, dat het met de storende werking van het landbouwprotocol wel meevalt.

Al deze overwegingen overziende, lijkt het wel verantwoord, de gevonden relatieve stijging van de onderlinge handel voor het overgrote deel op rekening van het tariefvoordeel te boeken. Doen we dit in zijn geheel, dan resulteren de volgende substitutie-elasticiteiten, die dus in het algemeen maxima zijn, hoewel de Belgisch-Luxemburgse coëfficiënt ook — gezien de invloed van het relatief hoge prijspeil — hoger kan zijn.

Substitutie-elasticiteiten inter-Benelux-handel

Nederlandse invoermarkt—6,8

Belgisch-Luxemburgse invoermarkt—5,4

Globaal komt men aldus op een substitutie-elasticiteit van zeg —5. Dit cijfer is, gezien de meeste statistische metingen van substitutie-elasticiteiten in de internationale handel, vrij hoog. Hierbij moet echter rekening worden gehouden met de betrekkelijk geringe quote van de inter-Benelux-handel — vóór de oorlog ca 11 pCt — en de hiermee gepaard gaande ruime mogelijkheid tot uitschakeling van derde landen. Bij de integratie van grotere complexen, die naar alle waarschijnlijkheid reeds een belangrijk deel van elkaars handel verzorgen, is de substitutie-elasticiteit dus kleiner. In geval van een douane-unie tussen de Schuman-landen (excl. overzeese gebiedsdelen), wier onderlinge handel ca 25 pCt van hun totale handel bedraagt, zou de elasticiteit ca —4 bedragen, terwijl bij een douane-unie tussen de O.E.E.C.-landen (eveneens excl. overzeese gebiedsdelen) met een percentage van ca 45, een van ca —3 wordt verkregen. Beide coëfficiënten zijn berekend door — uitgaande van een substitutie-elasticiteit van —5 voor de Benelux-landen — correcties aan te brengen voor het verschil in elkaars marktaandeel. Houdt men daarbij voor ogen dat het uitgangscijfer misschien toch nog iets aan de hoge kant is, dan is de afstand tussen de gevonden — zeer voorlopige — uitkomsten en de doorgaans gehanteerde substitutie-elasticiteiten niet zo groot meer.

¹⁾ Ontleend aan het rapport „Moyenne des Tarifs”, „Groupe d'Etudes pour l'Union Douanière Européenne”, 5 D., Brussel, Juli 1950. De vermelde totaalcijfers zijn verkregen door per zgn. B-post uit de handelsstatistiek ongewogen gemiddelde tarieven te berekenen en deze vervolgens door wegging met de waarden in 1952 te herleiden tot één gemiddelde voor de Nederlandse resp. de Belgisch-Luxemburgse invoer uit het partnerland.

Wel lijkt het in het licht van de voorgaande beschouwingen niet al te speculatief om te concluderen, dat de Benelux-ervaringen wijzen op vrij belangrijke repercussies van de douane-unie, hetgeen aannemelijk maakt dat ook bij het aangaan van een klein- of groot-Europese douane-unie niet onbelangrijke verschuivingen moeten worden verwacht, met name op de lange duur.

Bij de berekening van het Benelux-effect en de herleiding daarvan op een potentieel klein- en groot-Europees effect is er van uitgegaan, dat de douane-unie uitsluitend „trade-diverting” werkt in de zin van Viner ³⁾, zodat de opvoering van de inter-Benelux-handel geheel ten koste van de andere handelspartners gaat. Dit is natuurlijk niet geheel juist. Er is ook een „trade-creating”-effect, d.i. een opvoering van de arbeidsverdeling tussen de Benelux-landen. De substitutie-elasticiteit met betrekking tot binnenlandse goederen wordt echter doorgaans op $-\frac{1}{2}$ gesteld, zodat deze veel lager ligt dan de substitutie-elasticiteit met betrekking tot concurrerende buitenlandse goederen. Het zou mogelijk zijn, de gevonden „totale” substitutie-elasticiteit te corrigeren met behulp van deze aprioristische coëfficiënt. Daar de voorgaande beschouwing juist bedoeld was om bestaande

aprioristische zienswijzen zo goed mogelijk statistisch te toetsen, zou deze correctie een vreemd element in het betoog brengen. Empirisch laat de substitutie-elasticiteit t.o.v. binnenlandse goederen zich in ons geval — partiële wijziging van de invoerprijzen — niet isoleren: dit effect wordt volledig overschaduwed door de substitutie t.o.v. de niet in prijs veranderde buitenlandse goederen. Alleen bij een algemene wijziging van de invoerprijzen (bijv. in geval van een uniforme wisselkoersverandering) kan de eerstgenoemde coëfficiënt worden berekend. Het vermelde cijfer van $-\frac{1}{2}$ is ook aan dit soort gevallen ontleend.

Bovendien zou strikt gesproken rekening gehouden moeten worden met een zekere stijging van de totale vraag als gevolg van de prijsdaling der uit de partnerlanden ingevoerde artikelen. Gezien het feit dat deze prijsdaling, omgeslagen over het totale verbruik der betrokken goederen, slechts gering is, begaat men geen grote fout door haar in ons geval te verwaarlozen.

Zonder twijfel is de voorgaande uiteenzetting met vele onzekerheden behept. Dit neemt niet weg dat het nuttig kan zijn om een zekere indicatie te hebben van de orde van grootte van het effect van een douane-unie. Verder gaat de strekking van deze beschouwing niet.

Scheveningen,

F. HARTOG.

³⁾ Zie J. Viner: „The Customs Union Issue”, 1950, blz. 41 v.

Heeft België monetair evenwicht?

Het losbreken der vijandelijkheden in Korea heeft ook in België de stoot gegeven tot twee grote vloedgolven, de eerste een opwaartse, welke reeds enkele maanden vroeger was aangevangen doch door het Koreaans conflict tot een „boom” is ontwikkeld, en de tweede een neerwaarts gerichte golf.

Het zou verkeerd zijn te menen dat de tweede golf de eerste vernietigde. Zoals dit voor alle landen het geval geweest is, heeft het Belgisch economisch bestel sedert en ter oorzaak van de Korea-boom een evolutie gekend waarvan vrij het belang voor de huidige toestand niet mogen verwaarlozen. Onze huidige economische situatie is van dit incident ruimschoots tributair en ofschoon de stand van de economische conjunctuur thans enigszins aan het klimaat herinnert van einde 1949 heeft de Koreaanse periode in onze economische evolutie vormen geboetseerd welke wij niet kunnen loochenen.

De geldvoorraad is met 20 milliard toegenomen. Nu is het waar dat schommelingen van de geldstock geen zekere aanwijzing zijn voor een inflatoire of deflatoire tendentie.

Intussen echter zijn thans de productie, de tewerkstelling en de wereldprijzen weer substantieel gedaald. Dit belet niet dat de detailprijzen op einde 1952 een verhoging van ongeveer 10 pCt vertonen, dat de lonen ruim 15 pCt zijn gestegen en dat onze geldvoorraad zich op zijn maximum niveau handhaaft.

Was nu aanvankelijk de toeneming van de geldstock te verklaren door de stijging van de grondstofprijzen, de toegenomen activiteit, kortom de behoeften van het bedrijfsleven in het algemeen, en het uitzonderlijk hoog niveau van ons exportexcedent op de E.B.U., de sedertdien ingetreden kentering van de conjunctuur en het omslaan van onze betalingsbalans sedert medio 1952 hebben op het geldvolume — behalve de daling van de omloopsnelheid — geen vernauwende invloed gehad. Betekent dit voor de Belgische „Konkurrenzfähigkeit” geen ern-

stige belemmering tesamen dan nóg met de reeds bestaande bezwarende omstandigheden, nl. het hoog prijzen- en kostenniveau sedert de oorlog 1940-45 en het betrekkelijk laag devaluatiepeil — respectievelijk reëvaluatie t.o.v. vele munten — van September 1949?

Loopt België in deze omstandigheden geen gevaar zijn evenwicht te verliezen?

Het al of niet bestaan van het monetair evenwicht kan in de praktijk niet „zo maar” worden opgemerkt. Het antwoord en het situeren van de oorzaken kunnen slechts het resultaat zijn van een ernstige diagnose van alle belangrijke economische data welke symptomatische aanduidingen kunnen verstrekken over de stand van het economisch proces, over de evolutie van vraag en aanbod, over de prijsevolutie, over de verhouding tussen koopkracht en beschikbare productie, enz. Een zo ruim mogelijk overzicht van alle beschikbare gegevens zowel in de materiële als in de monetaire sfeer is noodzakelijk.

Jammer genoeg vertoont het beschikbaar statistisch materiaal in België talloze leemten. Gegevens omtrent het nationaal produkt, naar hoeveelheden gemeten, ontbreken totaal. Het verloop van de consumptie kan niet nauwkeurig worden gevolgd; het voortgaan op algemene indrukken en het volgen van bepaalde symptomen blijkt vaak het enige redmiddel. De industriële investeringen werden nooit reëel gemeten. Beschikbare ramingen voor voorbije jaren zijn aan een dergelijke foutenmarge onderhevig dat men er zich met de grootste omzichtigheid van moet bedienen. Gegevens over de voorraadvorming zijn slechts karig en dan nog met grote vertraging beschikbaar. In dergelijke omstandigheden lijkt het uitgesloten een streng „wetenschappelijk” onderzoek in te stellen. Met al het complexe, het probleem eigen, wordt het onderzoek nog zoveel delicateser.

* *

De daling van de wereldprijzen, na deze spectaculaire

vlucht van 1950-'51, is de laatste maanden kalmer geworden, ofschoon deze baisse, vooral voor de industriële produkten, nog zou kunnen worden doorgezet. De groothandelsprijzen zijn in de loop van 1952 gestadig gedaald.

Evolutie van de prijzenindex

(1936-1938 = 100)

	Kleinhandelsprijzen	Groothandelsprijzen
Juli 1950	369	379
December 1951	422	477
December 1952	417	429
April 1953	411	413

Voor de kleinhandelsprijzenindex was de daling in 1952 slechts gering. De beginmaanden 1953 wezen op een verdere daling van de index zowel der kleinhandelsprijzen als der groothandelsprijzen.

De index van het gemiddelde uurloon steeg in 1952 niet verder; er was eerder een lichte teruggang:

	Loonindex (1936-1938 = 100)
Juni 1950	415
December 1951	486
September 1952	485
December 1952	484

Van Juni 1950 tot op de datum van de laatste gekende gegevens bedroeg de verhoging ca 15 pCt. De wedden van de ambtenaars kenden in deze periode een verhoging van 5 pCt in verband met de verhoging van de kleinhandelsprijzen. Een tussentijdse baremaherziening die een gemiddelde weddeverhoging van ca 8 pCt met zich bracht, brengt aldus de weddeverhoging van deze categorie van loontrekkenden op 13 pCt.

Nadat de werkloosheid in 1949 was opgelopen tot ruim het dubbel van het peil van 1948 is ze nu een lichte daling in 1950-'51 in 1952 gestegen tot boven het peil van 1949. De Belgische werkloosheid mag niet als een op zichzelf staand probleem worden gezien. Ze is grotendeels structureel. Het hoog werkloosheidspeil in 1952 kan slechts gedeeltelijk worden verklaard door afnemende bedrijvigheid.

Dagelijks gemiddelde der werklozen

1948	129.000
1949	235.000
1950	222.000
1951	206.000
1952	247.000

Ook gedurende de boom-periode van 1951 was het werkloosheidspeil nog gemiddeld meer dan 200.000 per dag. De stijging van de werkloosheid bedraagt in 1952 20 pCt ten overstaan van 1951. De toenemende productiviteit ingevolge de rationalisatie en betere outillage spelen hier ook hun rol.

Voor het nationaal inkomen beschikken we over de raming van Prof. Baudhuin. Deze geeft ons voor 1952 305 milliard tegenover 296 milliard in 1951, 265 milliard in 1950 en 249 milliard in 1949. De daling van de index van de industriële activiteit welke in de loop van het 1e semester 1952 inzette alsmede de stijging van de werkloosheid en andere indicaties, wijzen op een verminderde bedrijvigheid. Voor het grootste deel van het jaar 1952 trof deze teruggang vooral de industrieën die werken voor de consumptie. De herneming van de consumptie-uitgaven tot October, November en December ging in Januari 1953 niet verder. Het ging hier slechts om een tijdelijke heropflakking. Bij het einde van het jaar 1952 en thans in het begin van 1953 kende ook de zware nijverheid een zekere verzwakking.

In 1951 had de verontrustende ontwikkeling van de grote exportoverschotten op de E.B.U.-zône de Regering genoopt tot tal van beperkende maatregelen op de export. Van groter invloed dan de binnenlandse maatregelen

waren de invoerbeperkingen van Engeland en Frankrijk. Voor 1952 constateren we een grote tegenstelling tussen het eerste en het tweede semester. Was het eerste semester zeer gunstig, in het tweede zaten we volop in de teruggang.

Buitenlandse handel

(in mrd Belg. fr.)

	invoer		uitvoer	
	in waarde	in ton	in waarde	in ton
1950	97,5	29,7	82,6	16,4
1951	127,2	38,2	132,6	20,3
1952	123,0	38,8	122,5	20,3

De lichte verbetering welke we op een bepaald ogenblik gedurende het tweede semester 1952 hadden bemerkt, was veroorzaakt door de verhoogde uitvoer van staal naar de Verenigde Staten, ingevolge de staking aldaar. Deze verbetering heeft zich in de volgende maanden niet gehandhaafd.

Naar hoeveelheid gemeten bleef de export voor 1952 op hetzelfde peil als in 1951; doch we kenden in 1952 een verslechtering van de ruilvoeten. Hier vinden we grotelijks de verklaring van het handelsdeficit in het tweede semester van 1952.

Spelen de Belgische hoge prijzen en lonen een rol? Over het algemeen moet worden geantwoord dat we sedert de bevrijding onophoudend van de heersende „sellers' markets" hebben genoten. Toen einde 1949 werkelijk langs deze kant gevaar begon te dreigen kwamen we weldra in de Koreaanse „boom" terecht. Een ernstige recessie hebben we tot dusver niet gekend.

Feit is dat België van het land van lage lonen dat het vóór de oorlog was, thans een land met hoge lonen is geworden. De devaluatie van de Belgische frank in 1949 tegenover de devaluatie tegenover vele andere landen op een substantiële reëvaluatie neerkwam was voor onze export een ernstige handicap. Al is nu het Belgische prijzenpeil sedert Juni 1950 minder gestegen dan in de meeste andere landen het geval is geweest, geabsorbeerd is deze marge nog lang niet. Het hoge Belgische loon- en prijzenpeil is een ernstig economisch vraagstuk. Vóór de oorlog had België dank zij zijn lage lonen een voorsprong op zijn concurrenten; de kwestie van rationalisatie en perfectionering van de industriële outillage stelde zich toen niet zoals thans gezien, we konden teren op onze voorsprong langs de kant der lonen. Thans echter is het tegenovergestelde het geval en alle aandacht moet thans gaan naar rationalisatie, perfectionering, efficiency en technisch „up-to-date" investeringen. Vele bedrijven moesten reeds in de laatste maanden van 1952 lagere prijzen stellen ten koste van de winstmarges.

Hoofdzakelijk in verband met onze buitenlandse handel kende de betalingsbalans een analoge evolutie. Voor het eerste semester 1952 noteren we voor de lopende verrichtingen een boni van 7,9 milliard, en voor de gezamenlijke betalingsbalans een overschot van 8,4 milliard. Voor het tweede semester mogen we een deficit verwachten. Over het gehele jaar zal er toch nog een boni zijn. De netto goud- en deviezenreserves der eerste semester nog sterk toenamen, liepen in het tweede semester belangrijk terug.

De investeringen in de Belgische nijverheid zijn in 1952 niet omvangrijker geweest dan in 1951. Integendeel ze zijn zelfs in lichte mate gedaald.

De overheidsbegrotingen, althans de gewone begrotingen, sloten de laatste jaren met een evenwicht of een een licht boni. De buitengewone begroting is de laatste

jaren onder invloed van de herbewapening sterk opgelopen. De financiering van de buitengewone begroting — waarvoor mag worden geleend — geschiedde gedeeltelijk door kortlopend krediet. Het tekort aan financieringsmiddelen had de Regering er in Oktober 1952 reeds toe aangezet, zij het dan ook ten voorlopigen titel, de uitvoering van het programma der buitengewone uitgaven te beperken. In beginsel had de Regering besloten de programma's van de nog in 1952 uit te voeren verbintenissen te verminderen met 50 pCt en de programma's van verbintenissen van het eerste trimester 1953 in dezelfde mate te verminderen, zodanig dat de verbintenissen die zouden kunnen aangegaan worden in de loop van elk der eerste drie maanden van 1953 1/24 van de bedragen voorzien voor het hele jaar niet zouden kunnen overtreffen. De moeilijke kastoestand van de Schatkist is ontegenzeggelijk te wijten aan de uitgaven voor landsverdediging die in de begroting van 1953 geschat worden op 26,2 milliard. Ten gevolge van het cumulatief effect der verbintenissen op de kredieten van vorige jaren, kan men dus in het jaar 1953 effectieve uitgaven verwachten die het cijfer der kredieten van de buitengewone begroting overtreffen.

Tot daar wat betreft de reële sfeer. Nu de monetaire ontwikkeling.

* *

De deflatoire werking van het deficit van de buitenlandse handel (hoge import) gedurende de periode welke onmiddellijk volgde op het uitbreken van het Koreaans conflict werd gecompenseerd door in de andere richting werkende factoren zoals verhoogde kredietverstrekking aan het bedrijfsleven. Zodoende bleef de geldstroom tot midden 1951 stabiel. De omloopsnelheid harerzjds nam belangrijk toe.

Van medio 1951 af echter wordt de fundamenteel opwaarts gerichte tendentie duidelijk zichtbaar. Deze stijging duurde tot in het midden van 1952. Van dan af bleef het geldvolume quasi op zijn recordhoogte gestabiliseerd, t.t.z. ruim 20 milliard boven het peil van Juni 1950.

De totale geldvoorraad

	(in mrd Belg. fr.)		totale geldvoorraad
	chartaal geld	giraal geld	
begin Juni 1950	89	63	152
begin Juni 1951	91	64	155
einde December 1951	99	69	168
einde December 1952	102	71	173
einde Februari 1953	102	70	172

De hoofdoorzaak van de stijging van de geldstock vinden we in de batige betalingsbalans.

De goud- en deviezenvoorraad van de Nationale Bank van België nam dan ook sedert medio 1951 belangrijk toe. Het omslaan der handelsbalans sedert medio 1952 en de hiermede gepaard gaande teruggang van de goud- en deviezenvoorraad kwam reeds vroeger ter sprake. De overall goud- en deviezenaanwinst betrof echter slechts in beperkte mate de goudvoorraad; vooral de vorderingen op de E.B.U. namen toe.

De omloopsnelheid van het girale geld steeg in 1951 doch daalde in 1952. Over de omloopsnelheid van het chartale geld zijn geen cijfers beschikbaar. Eveneens vormden zich ongebruikte kasliquiditeiten zowel bij particulieren als bedrijfsleven. De spaartegoeden der particulieren welke onder invloed van de oorlogspychose aan grote opvragingen onderhevig waren geweest, herstelden zich snel in 1952.

Spaartegoeden bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas

einde 1949	30,6 milliard
einde 1950	32,7 ..
einde 1951	34,8 ..
einde 1952	39,4 ..

De deposito's op zicht bij de banken lagen op einde 1952 ca 4,5 milliard hoger dan een jaar tevoren en bereikten aldus een peil dat ruim 10 milliard boven dat van Juni 1950 lag. Ook de termijndeposito's kwamen in het tweede semester 1952 op een hoger peil. Deze namen verder zeer sterk toe in de eerste maanden van 1953.

De bankkredieten aan het bedrijfsleven stegen sedert Juni 1950 en bewogen zich doorheen 1951 op een hoog peil. In 1952 waren de kredietbehoeften geringer.

Van Juni 1950 tot einde December 1952 steeg de totale openbare schuld met 15,9 milliard. Afgezien van de muntsaneringslening was de stijging 23,8 milliard, waarvan 20 milliard voor de geconsolideerde en 3,8 milliard voor de vlottende schuld. De toeneming van de vlottende schuld werd getemperd door de intussentijd uitgegeven geconsolideerde leningen. Van 1 Januari 1952 tot 31 Maart 1953 steeg de schuld met 15,6 milliard. Afgezien van de muntsaneringslening was deze stijging 19,6 milliard, waarvan 17,7 milliard voor de geconsolideerde en 1,9 milliard voor de vlottende schuld. Op de kapitaalmarkt, welke in 1952 zeer ruim was, gaf de Staat twee geconsolideerde leningen uit, één op 10 jaar en één op 12 jaar, welke respectievelijk 7,5 milliard en 8,9 milliard oprachten.

Reeds in November 1951 had de Staat een geconsolideerde lening uitgegeven op 15 jaar welke 6,3 milliard opracht. In Maart 1953 kwam daarbij nog een lotenlening van 3,5 milliard.

Inzake buitenlandse geconsolideerde leningen nam de Staat in 1952 ruim 1 milliard op. Daarbij kwam nog een lening van \$ 50 miljoen, toegestaan door de Eximbank, op middelmatige termijn en een lening van 50 miljoen Zwitserse frank, eveneens op middelmatige termijn. De vlottende buitenlandse schuld nam in 1952 toe met ca 500 miljoen Belg. fr.

Bovendien moeten we nog vermelden een voorschot door de Nationale Bank van België aan de Schatkist van 2,5 milliard Belg. fr., als mobilisatie van de \$ 50 miljoen welke België, ingevolge het accoord met de E.O.E.S. omtrent de regeling van zijn schuldeiserspositie in de E.B.U., bij het I.M.F. eventueel kan aankopen.

* *

In het licht van het voorgaande overzicht en met inachtneming van het geformuleerde voorbehoud in verband met het gebrekkige of niet voorhanden zijnde cijfermateriaal, kunnen we het beeld dat de huidige conjuncturele stand te zien geeft, definiëren als de resultante van twee grote aan elkaar tegengestelde golven, welke zich sedert 1949 achtereenvolgens hebben ontwikkeld.

Het uitbreken van het Koreaans conflict heeft de vraag doen stijgen. De particulieren wierpen zich op de consumptiegoederen, het bedrijfsleven op de grondstoffen. De herbewapening behoefde een verhoogde productie. De gestegen prijzen van de ingevoerde grondstoffen en de binnenlandse prijzenstijging waren het gevolg van de verhoogde vraag waaraan het aanbod niet onmiddellijk kon voldoen.

Het Belgisch bedrijfsleven dat over een ruime productiereserve beschikte beantwoordde prompt aan de toenemende vraag. Onze export kende een uitzonderlijke bloei en de exportboni hoopten zich op. De gestegen prijzen en de toenemende kredietverstrekking alsmede

de voordelige handelsbalans veroorzaakten een toename van de geldstock, nog geaccentueerd door de stijging van de omloopsnelheid.

Onze productie-aanwas was zo prompt dat ze het doel voorbijstreefde, wat tot uiting kwam toen bleek dat het productie-acces groter was dan de verhoogde vraag. Van dan af was het aanbod groter dan de vraag. Daarbij kwam nog de afwachtende houding van de consumenten omdat ze een prijsdaling verwachtten en hun gevormde voorraden verbruikten. Voor het bedrijfsleven was de toestand analoog; ook daar was de houding er een van afwachting. De stocks verminderden, de grondstofprijzen daalden. Deze baisseperiode was te verwachten; afgezien van de daling van de omloopsnelheid, ging ze echter niet gepaard met de daling van de beschikbare geldstock.

Meerdere aanduidingen wijzen er nochtans op dat de behoeften verminderden. Zo lag het maandelijks netto-spaartegoed in 1952 boven het peil van 1951. De deposito's bij de bank stegen; vooral opmerkelijk was het aanzwellen der termijndeposito's. In verband met de verminderde activiteit was er het laatste jaar minder beroep gedaan op bankkredieten. De ontwikkeling van de betalingsbalans sedert het tweede semester 1952 werkte deflatoir.

De voorschotten op schatkistcertificaten door de Nationale Bank aan de Schatkist lagen weliswaar op einde 1952 nauwelijks hoger dan in het begin van het jaar, doch zo we rekening houden met het gemiddeld beloop er van volgens de weekstaten van de Nationale Bank dan blijken ze in 1952 belangrijk hoger te zijn geweest dan in het vorig jaar. Onder invloed van de uitgegeven geconsolideerde lening was er in December echter een zekere verlichting. Wat de Overheid betreft, moet daarbij herinnerd worden aan de buitenlandse leningen waarvan boven sprake was.

Het totale geldvolume steeg in de loop van 1952 van 165 milliard tot 173,1 milliard. Deze stijging greep groten-deels plaats in het eerste semester. Sedert Juli 1952 kunnen we eerder van een zekere stabilisatie spreken.

Stellen we nu deze toename van de geldstock tegenover de op de markt beschikbare goederen en diensten.

De industriële productie bleef in 1952 ten achter bij het peil van 1951. Niet alleen lag de gemiddelde jaar-index in 1952 ca 7 pCt onder die van 1951, maar het maandgemiddelde van 1952 lag omzeggens doorlopend onder dat van 1951. Wijst dit op een vermindering van het beschikbaar gekomen goederen- en dienstenpakket dan moeten we nog nagaan of uit andere bronnen geen goederen werden aangevoerd respectievelijk of door andere factoren de inkrimping van het goederen- en dienstenvolume niet nog verder werd geaccentueerd.

Kwantitatief gezien lag de in- en uitvoer in 1952 op

hetzelfde peil als het vorige jaar, zodat we grosso modo kunnen besluiten dat langs deze zijde geen nieuw element tot verdere verscherping of verruiming van de markt is naar voren getreden.

Aan de andere kant zijn er echter aanduidingen o.a. de prijsdaling die ons laten vermoeden dat in 1952 werd ingeteerd op de industriële voorraden, zodat langs hier een deel van de goederen en diensten werd aangevoerd waarvan de afgenomen productie ons had beroofd. Als een in dezelfde richting agerende factor kunnen we verder vooropzetten een versnelling van de goederencirculatie; dit kunnen we o.a. afleiden uit de toegenomen interesse der consumenten in de grootwarenhuizen.

Per saldo zal evenwel de derving van goederen en diensten door verminderde activiteit niet volledig zijn goedge maakt door de twee in de andere richting werkende factoren: de intering op de voorraden en de snellere goederencirculatie.

Hoe reagerden nu de prijzen tegenover deze situatie?

Afgezien van secundaire schommelingen stellen we vast dat de evolutie van de groothandelsprijzen in 1952 door een dalende tendentie werd beheerst. Op einde December 1952 lag de algemene index van de groothandelsprijzen op 429 tegenover 477 twaalf maand vroeger.

Bij de kleinhandelsprijzen was de daling veel geringer. Van 422 op einde 1951 daalde de index tot 417 op ultimo 1952.

Het voorgaande resumerend stellen we dus vast dat tegenover de vastgestelde stijging van de geldstock er in 1952 een zekere inkrimping stond van de beschikbare goederen en diensten.

Anderzijds stond er tegenover de substantiële daling van de groothandelsprijzen een evolutie van de kleinhandelsprijzen welke zo niet als een stabilisatie, toch als een slechts geringe daling en in ieder geval veel geringere daling dan voor de groothandelsprijzen moet bestempeld worden.

Wat België thans nodig heeft is een economische expansie waarbij de geldstock niet in sterkere mate aangroeit dan voor de toenemende activiteit noodzakelijk en wenselijk is. Vooral na de evolutie sedert medio 1952 waarbij een dalende bedrijvigheid niet met de nodige inkrimping van het geldvolume gepaard ging is dit noodzakelijk.

Voor het opdrijven van de buitenlandse vraag zal van Belgische zijde een speciale inspanning moeten gedaan worden. Niet alleen zal België meer moeten doen om markten te veroveren, doch tevens zal grote aandacht moeten besteed worden aan de rationalisatie en de technische outillage in de industrieën. Langs deze zijde blijft er een mogelijkheid om het nadeel van het hoge kostenpeil op te vangen; de handicap voor de Belgische afzet door de muntmanipulaties van September 1949 in het leven geroepen is nog niet opgeslorpt.

Tervuren.

P. VAN PRAET.

AANTEKENING

Eén jaar Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal

II

De buitenlandse betrekkingen van de Gemeenschap.

In het E.G.K.S.-Verdrag ligt besloten, dat de Gemeenschap geen van de buitenwereld geïsoleerd min of meer autarkisch geheel zal vormen, maar dat zij met derde landen en met internationale organisaties goede betrekkingen zal onderhouden. Zij treedt daarbij als een nieuwe

eenheid op, welke blijft openstaan voor andere landen. Haar grenzen worden dus, zoals het Algemeen Verslag zegt, bepaald door de landen die zich nog niet hebben aangesloten; deze hebben het dus zelf in handen om de scheidsmuren, welke de landen van Europa verdeeld houden, geleidelijk en in ruimere mate neer te halen.

De buitenlandse betrekkingen der Gemeenschap waren tot nu toe van tweeërlei aard.

In de eerste plaats moest een aantal internationale verplichtingen der zes landen in overeenstemming worden gebracht met het Verdrag. Het betrof hier enerzijds vooral tariefverplichtingen — zowel die jegens het G.A.T.T. als die, welke waren neergelegd in bilaterale meestbegunstigingsverdragen — en anderzijds de verplichtingen der ledenstaten op grond van de liberalisatiecode van de O.E.E.C. De bij het G.A.T.T. aangesloten landen hebben een resolutie aanvaard, waarbij aan de E.G.K.S.-landen een uitzondering werd toegestaan op de meestbegunstigingsverplichting t.o.v. de 34 verdragssluitende partijen. De Raad van de O.E.E.C. heeft tevens ontheffing verleend van het non-discriminatie-beginsel van de liberalisatiecode op het gebied van de kolen en staal. De E.G.K.S.-landen konden zodoende onderling hun tarieven en quantitative restricties opheffen, zonder dit op grond van het meestbegunstigings- of non-discriminatie-beginsel ook tegenover derde landen te moeten doen.

Tegenover beide organisaties hebben de zes landen verklaard een constructieve handelspolitiek te zullen voeren. De bedoeling van deze verklaring was de ongerustheid weg te nemen omtrent een mogelijke protectionistische politiek van de E.G.K.S. jegens derde landen. In dit verband verdient vermelding het besluit van de Hoge Autoriteit (in het volgende aangeduid met de letters H.A.) er naar te streven de invoerrechten op staal te harmoniseren op het peil van het laagste recht boven dat van de Benelux.

In de tweede plaats zijn betrekkingen aangeknoopt met een aantal derde landen en is voor de wijze van samenwerking met een aantal internationale organisaties een regeling getroffen, te weten met de O.E.E.C., de Raad van Europa, de E.C.E. en het Internationale Arbeidsbureau.

Tot op heden zijn door Groot-Brittannië, de Verenigde Staten, Zweden, Noorwegen en Denemarken, Zwitserland en Oostenrijk speciale missies bij de H.A. in Luxemburg gevestigd. Vooral de verhouding met Engeland is belangrijk. Hoewel de Engelse Regering wel een zware permanente delegatie heeft gezonden teneinde „aan een nauwe en duurzame associatie meer diepte te geven” en ook in een „Joint Committee” regelmatig een uitwisseling van gedachten plaatsvindt, hebben de Engelsen hun verhouding jegens de E.G.K.S. nog steeds niet definitief bepaald. Voorlopig wachten zij de ontwikkeling kennelijk nog af.

Met de O.E.E.C. is overeengekomen dat waarnemers van de H.A. zullen mogen deelnemen aan discussies over onderwerpen die tot haar competentie behoren.

Met de Raadgevende Vergadering van Straatsburg is een regeling getroffen, dat vertegenwoordigers van de H.A. in de commissies van de Raadgevende Vergadering aan besprekingen over kwesties van gemeenschappelijk belang kunnen deelnemen. Bovendien is overeengekomen, dat elk jaar de leden van de E.G.K.S.-Assemblée en de niet daarbij aangesloten leden van de Raadgevende Vergadering een gemeenschappelijke zitting zullen houden welke de H.A. zal bijwonen. Deze zitting heeft eind Juni voor het eerst plaatsgevonden.

De interne verhoudingen binnen de Gemeenschap.

Het bestuur van de Gemeenschap berust bij het negen man sterke college van de H.A. Dit college beschikt thans over een staf van ca 525 man. Een formeel geregelde taakverdeling tussen de leden van de H.A. bestaat eigenlijk niet. De indeling van de staf is in principe op functio-

nele grondslag geschied. Zo is er een directie voor de productie, voor investeringen, voor kartels, prijzen, financiën, sociale aangelegenheden e.a. Er is geen algemene secretaris-generaal. Hoewel de betaling der staf-functionarissen zo goed is, dat deze nogal aanleiding heeft gegeven tot commentaar, dient te worden erkend, dat de prestaties tot nog toe van zeer hoog gehalte zijn geweest en dat ook het tempo waarin is gewerkt, uitermate hoog mag worden genoemd.

Teneinde over de nodige deskundige voorlichting te beschikken, heeft de H.A. in plaats van zelf hiervoor honderden functionarissen aan te trekken, talrijke *commissies van deskundigen* in het leven geroepen, welke haar gegevens en adviezen verstrekken. In totaal zijn meer dan 500 personen, producenten, werknemers, verbruikers, handelaren en regeringsdeskundigen door de H.A. geraadpleegd sinds haar ambtsaanvaarding, hetzij in vergaderingen van commissies en gespecialiseerde werkgroepen, hetzij in vergaderingen van het Raadgevend Comité. Het behoeft geen betoog, dat deze deelneming van de vertegenwoordigers uit de geïnteresseerde bedrijven psychologisch van eminent belang is. Er ontstaat een zeker gevoel van medeverantwoordelijkheid, dat bovendien nog wordt bevorderd doordat de H.A. regelmatig in het openbaar de beweegredenen van haar beleid, haar vooruitzichten en doelstellingen uiteenzet.

Met de *Raad van Ministers*, die tot taak heeft de werkzaamheden van de H.A. en van de regeringen, welke verantwoordelijk blijven voor de algemene economische politiek der staten, te harmoniseren, wordt regelmatig door de H.A. van gedachten gewisseld. Dit is met name het geval geweest voor die maatregelen, welke de nationale regeringen namen voor de instelling van de gemeenschappelijke markt. Interessant is het te vermelden, dat in de beraadslagingen van de Raad van Ministers slechts zelden volledige unanimiteit tussen de verschillende regeringen bleek te bestaan t.a.v. de meest wenselijke beslissingen. Deze meningsverschillen bewijzen duidelijk het nut van het supranationale orgaan, dat bevoegd is een allen bindende beslissing te nemen. Ondanks deze meningsverschillen heeft de verhouding tussen de H.A. en de Raad echter niet tot grote spanningen geleid.

De enige aangelegenheid, welke tot op heden aanleiding heeft gegeven tot scherpe discussies in de Raad, betrof het punt van de doorberekening van de omzetbelasting. Het betreft hier een gecompliceerd vraagstuk, waarbij de Duitse opvatting tegenover die van de andere leden van de Raad en ook van de H.A. stond. De Duitsers wensden nl. de omzetbelasting, welke zij bij export doorberekenen aan de koper, aan de producent te restitueren. Dit achtte de H.A. een discriminatie, welke zij op grond van het Verdrag meende te moeten verbieden. Mede omdat achter dit Duitse standpunt een diepgaande belangentegenstelling stond, waaraan het grote verschil in belastingstelsels tussen Frankrijk en Duitsland ten grondslag ligt, heeft de H.A. advies gevraagd aan een speciale commissie onder leiding van Prof. Tinbergen over dit vraagstuk. Conform dit advies is de H.A. bij haar verbod gebleven. Wel heeft de H.A., bij het geven van haar beschikking terzake, een verklaring afgelegd dat zij voornemens is onmiddellijk met de betrokken regeringen te onderzoeken hoe het thans bestaande stelsel van ontheffing en compensatie met betrekking tot de omzetbelasting kan worden verbeterd. Dit onderzoek zal eind 1953 gereed moeten zijn. Dit kan dus, zoals de H.A. in het Bijzonder Verslag schrijft, leiden tot voorstellen van de H.A. aan de regeringen op fiscaal gebied — een gebied waarop

de regeringen hun bevoegdheden hebben behouden.

Wat de werkwijze van de Raad betreft zij vermeldt dat deze een coördinatie-commissie heeft ingesteld, waarin namens de Ministers ambtenaren zitting hebben en welke de agenda van de Raad voorbereidt en de werkzaamheden van de verschillende vaste sub-commissies van de Raad coördineert. Dit vergemakkelijkt en bespoedigt het werk van de Raad zeer.

Met de *Assemblée* houdt de H.A. regelmatig en nauw contact. In het afgelopen jaar kwam de *Assemblée* reeds viermaal voltallig bijeen onder de energieke leiding van Spaak, en eenmaal samen met de Raadgevende *Assemblée* in Straatsburg. Op deze vergaderingen werden achtereenvolgens enkele huishoudelijke aangelegenheden, de „Uiteenzetting over de Toestand der Gemeenschap”, en het „Algemeen Verslag” behandeld.

Uit haar midden werd de *Assemblée* een aantal vaste commissies in, — o.a. voor de gemeenschappelijke markt, voor het vervoer, voor sociale zaken, voor investeringen e.a. — welke commissies regelmatig overleg plegen met de H.A. De indruk bestaat daarom dat de *Assemblée*, ondanks het feit dat zij officieel eigenlijk alleen het recht heeft zich voor of tegen het Verslag uit te spreken en de H.A. eventueel af te zetten, voornemens is in de praktijk nauwe voeling te houden met de H.A. i.v.m. de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt. De kritiek in de *Assemblée* geleverd op het beleid van de H.A. was in het algemeen rustig en mild. Wel werden veel vragen gesteld.

Vermelding verdient nog dat de *Assemblée*, aangevuld met een aantal buitengewone leden, de *Assemblée* ad hoc vormend, een ontwerp-Verdrag tot de instelling van een Europese Politieke Gemeenschap heeft opgesteld, dat op 9 Maart aan de Ministers van Buitenlandse Zaken der zes landen is overhandigd.

Het *Hof van Justitie* is ingesteld, doch heeft eerst onlangs een eerste klacht ter behandeling voorgelegd gekregen. Voor het overige hebben de leden zich voornamelijk met het Reglement van Orde en dergelijke geoccupeerd.

Ten slotte zij vermeldt dat ook het *Raadgevend Comité*, na uitvoerige debatten over de samenstelling, op 15 Januari jl. definitief is ingesteld. Het wordt regelmatig geraadpleegd. In haar Verslag is de H.A. vol lof over de kennis van zaken en de geest van samenwerking van dit Comité.

Enkele algemene slotbeschouwingen.

De terugblik op hetgeen werd tot stand gebracht is inspirerend. Hier past bewondering. Grenzen, beperkingen en discriminaties vielen weg of werden opgeheven. Na vele jaren is thans de frisse wind der concurrentie weer toegelaten op een deel der Westeuropese markt. Op de erts- en staalmarkt zelfs volledig. Vooral dit laatste is een evenement. Al moet men zich deze concurrentiebrijs nu niet voorstellen als een wilde storm van een bellum omnium contra omnes. Anders zou men niet in de krant lezen dat de Duitse staalfabrikanten na uitvoerige besprekingen(!) met de Duitse Minister van Economische Zaken besloten hadden de prijzen met 5 pCt te verlagen.

Zijn er reeds enkele duidelijke gevolgen aan de dag getreden van deze veranderingen? Dit is natuurlijk vooral op het gebied van de productie en de prijzen moeilijk in het algemeen, dus op de gemeenschappelijke markt in zijn geheel, aan te tonen. Grote voorzichtigheid is geboden bij het leggen van causaal verband, betoogt de Mi-

nister terecht in zijn nota aan de Kamer. De kleine productiedaling in de E.G.K.S. voor staal kan moeilijk aan de gemeenschappelijke markt worden toegeschreven. Ditzelfde geldt voor de staalprijzen, waarvan er meer daalden dan stegen. Alhoewel hier het causaal verband wellicht groter is. Wel kan men stellen dat voor Nederland de importkolonprijs daalde, o.a. door het wegvallen van de doorberekening van de Duitse omzetbelasting en door de opheffing van het dubbele prijzenstelsel voor de Belgische helling. Blijkens het verslag de Minister staan hier echter weer andere prijsstijgende factoren tegenover¹⁾.

Het ontbreken van spectaculaire gevolgen (gelukkig maar!) wil echter niet zeggen dat de Gemeenschap en met name het beleid van de H.A. niet aan de verwachtingen heeft voldaan. Het tegendeel mag men eerder zeggen. Met voortvarendheid en durf, doch tegelijkertijd met vol besef van verantwoordelijkheid en een zeer te waarden zelfbeperking, heeft de H.A. enkele verstrekkende en gewichtige beslissingen genomen. Uiteraard was er wel critiek. Maar die zal er ook wel altijd onvermijdelijk blijven op een industrieel gebied met zoveel belanghebbenden, met vaak tegenstrijdige belangen.

Terecht prijst ook de Nederlandse Minister van Economische Zaken het realisme, de integriteit en het geloof in haar missie, waarvan de H.A. heeft blijk gegeven. In stede van cynische opmerkingen te maken over de nationaliteitstegenstellingen die overal een rol zouden spelen, doet men beter zich te verheugen over de grote mate van objectiviteit, welke de H.A. onmiskenbaar heeft betracht. Herhaaldelijk heeft de H.A. betoogd en ook bewezen dat bij haar het Europese belang voorop staat en het criterium voor haar beleid is, en dat dit in normale omstandigheden het best gediend is met een vrije gemeenschappelijke markt.

Het in dit verband zo uiterst gewichtige en gecompliceerde kartelbeleid, waaraan de H.A. nog vorm moet geven, kan dan ook met vertrouwen tegemoet worden gezien.

Afgezien echter van lof of critiek, is één ding onbetwistbaar. Dit supranationale gezagsorgaan in West-Europa is een levende realiteit. Dit blijkt uit het feit, dat de H.A. beslissingen heeft genomen op punten waarover de Ministers het niet alleen vroeger, maar ook thans nog niet eens hebben kunnen worden. Het blijkt ook uit de medewerking, zowel van de kant van de Overheid als van die van de belanghebbenden aan de voorbereiding van de beslissingen van de H.A. en de aanvaarding van deze beslissingen. Ten slotte blijkt het, zoals de heer Monnet eens zei, uit de bejegening en de houding van buitenstaanders, zoals bijv. uit de discussies, de vragen en critiek, geleverd door parlementsleden van niet bij de E.G.K.S. aangesloten landen tijdens de Gemeenschappelijke Vergadering te Straatsburg. Ook de brief van President Eisenhower aan het Congres, waarin hij de wens te kennen geeft de H.A. leningen te verstrekken voor haar investeringen, is, wat dit betreft, veelzeggend. Reeds wordt hiervoor zelfs een cijfer van \$ ½ mrd genoemd! Het lijdt geen twijfel dat hierdoor het krediet en de goodwill van de Gemeenschap veel is gewonnen.

Zal dit echter in wijder verband invloed hebben? Zijn er perspectieven voor een verdere uitbreiding van de gemeenschappelijke markt buiten kolen en staal of buiten de zes thans aangesloten landen? Het stellen van deze vraag kan wat erg ver vooruit gedacht lijken, ja, zelfs irreal bij een Gemeenschap en een H.A., welke

¹⁾ Zie ook het artikel hierover van de heer H. H. Wemmers in „E.-S.B.” van 9 September jl.

nog maar 20 pCt van haar aanloopperiode achter de rug heeft en die bijv. nog geen uitvoering heeft kunnen geven aan haar kartel- en haar investeringsbeleid. Niettemin is de vraag gesteld in de Assemblée. Ook heeft de heer Monnet herhaaldelijk reeds over deze perspectieven gesproken, daarbij telkens duidelijk vooropstellend dat de E.G.K.S. „un commencement, un expérience” was. Maar, voegde hij er onlangs aan toe: „un expérience en train de réussir” en „un commencement d'un marché plus large, plus complet...”.

Concrete stappen tot gebiedsuitbreiding zijn echter nog niet gedaan. In geen enkel opzicht. Binnen de Gemeenschap is echter wel gebleken dat de verwezenlijking van de beginselen van vrijheid en non-discriminatie, welke in het Verdrag verankerd liggen, de H.A. toch brengt op vooralsnog bewust nationaal gehouden beleidsgebieden, bijv. het vraagstuk der indirecte belastingen en de vervoerspolitiek. Op deze gebieden blijkt reeds een zekere noodzaak de politiek van de deelnemende landen te harmoniseren, d.w.z. meer met elkaar in overeenstemming te brengen.

Het heeft geen zin op deze plaats hierover verder te speculeren. Volgen wij echter nauwkeurig wat hieruit kan groeien voor het Europese éénwordingsproces. Een soort katalysator zal de E.G.K.S. hiervoor toch wel zijn. Uit politieke overwegingen moeten wij ons er daarom over verheugen dat wij deze instelling hebben.

Tot slot zij over dit feit dat wij deze instelling hebben een aardige overpeinzing van een Zwitsers filosoof aangehaald, door Monnet in Straatsburg geciteerd. „L'expérience de chaque homme se recommence. Seules les institutions deviennent plus sages; elles accumulent l'expérience collective et, de cette expérience et de cette sagesse les hommes, soumis aux mêmes règles verront non pas leur nature changer, mais leur comportement graduellement se transformer”.

INGEZONDEN STUK

Perspectieven voor de woningbouw

De heer H. A. Fruin te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het artikel „Perspectieven voor de woningbouw”, opgenomen in „E.-S.B.” van 19 Augustus jl., geeft Mr J. in 't Veld een prognose ten aanzien van de opheffing van de woningnood, waarbij hij zich baseert op de gemiddelde woningbezetting in een aantal jaren. Nu heeft de heer In 't Veld zich klaarblijkelijk vergist bij het berekenen van de gemiddelde woningbezetting per 1 Januari 1938. Hij geeft daar nl. voor het getal 4,07. Ik meen, dat zijn vergissing daardoor is ontstaan, dat hij het aantal inwoners per 1 Januari 1938, nl. 8.640.000 deelt door het aantal woningen per 31 December 1938 ad 2.125.000 (zie Maandschrift C.B.S. van Juli 1953). De netto-vermeerdering van de woningvoorraad in 1938 wordt in genoemd maandschrift opgegeven als 34.131. Deelt men nu de ca 2.091.000 woningen op bovengenoemd aantal inwoners, dan komt men tot een gemiddelde woningbezetting van 4,13. Er stonden toen echter vele woningen leeg; ik meen 3 à 4 pCt. Met deze correctie komt men dan tot een gemiddelde woningbezetting van ca 4,30, tegenover 4,45 op 1 Januari 1953.

Een eenvoudige berekening leert nu dat de woningnood veel eerder zal zijn opgeheven dan officieel wordt aangenomen.

Inwoners op 1 Januari 1953	10.436.000	gedeeld door 4,3	is.....ca	2.427.000	woningen
Woningen op 1 Januari 1953	2.345.000				
Tekort.....ca	82.000	woningen			

Bij een bouw van 65.000 woningen per jaar en rekening houdende met het jaarlijks afvallen van ca 2.000 oude woningen en een behoefte wegens de aanwas der bevolking ad 110.000 personen, bedraagt het overschot per jaar ca 37.400 woningen. Ergo: uiterlijk medio 1955 is de woningnood geëindigd!

Bij deze berekening is nog geen rekening gehouden met o.a.:

- dat er thans naar verhouding meer kinderen, dus minder gezinnen in vergelijking met 1938 zijn;
- dat de woningen economischer worden gebruikt — hopelijk spoedig op „natuurlijke” wijze te stimuleren door reële huren i.p.v. door ingrijpen van huisvestingsbureaux. Velen die nu — al dan niet quasi — gedwongen samenwonen, zullen dit blijven doen; c.q. zal men bij juiste huren kleinere woningen zoeken, terwijl men nu in goedkope grote woningen blijft zitten. De vrijkomende grote woningen zal men kunnen splitsen.

Men kan niet ongestraft de wetten der economie overtreden, zoals men nu reeds vele jaren heeft gedaan t.a.v. het huizenbezit en, gezien de aanhangige voorstellen, nog wil blijven doen; binnenkort zal dit zich wreken en dan zullen de zwaar gesubsidieerde dure nieuwe woningen leeg blijven staan en de Overheid (lees de belastingbetalers) de stroppen daarvan mogen dragen.

De moraal van mijn betoog is dan ook dat het hoog tijd is dat men op dit punt een andere koers gaat varen.

Naschrift.

Het bovenstaande geeft mij aanleiding tot de volgende kanttekening.

Om te beginnen, wil ik graag erkennen, dat ik mij bij de berekening van de gemiddelde woningbezetting per 1 Januari 1938 inderdaad heb vergist. De berekening van de heer Fruin is juist. Voor deze datum moeten wij dus uitgaan van een gemiddelde woningbezetting van 4,13.

Met de overige beschouwingen van de heer Fruin kan ik evenwel niet accoord gaan, al doet het mij goed te bemerken, dat er mensen zijn, die mij in optimisme nog overtreffen. Mij is zó dikwijls verweten, dat mijn berekeningen te optimistisch waren, dat ik beschouwingen als die van de heer Fruin begroet als een welkom tegenwicht.

Twee bezwaren heb ik intussen tegen deze wel zeer optimistische beschouwing.

In de eerste plaats dient rekening te worden gehouden met de behoefte aan een zekere woningreserve. In 1938 was deze wat aan de ruime kant, vooral in de categorie der middenstandswoningen, maar het gaat niet aan een toestand als gezond te beschouwen, wanneer elke reserve ontbreekt. Daarbij komt nog, dat in de huidige woningvoorraad ook de noodwoningen begrepen zijn, die voor een belangrijk deel vóór 1960 moeten zijn opgeruimd.

Mijn tweede bezwaar is nog ernstiger. De heer Fruin gaat er van uit, dat er van verdere gezinsverdunding sinds 1938 geen sprake is. Hij spreekt zelfs de mening uit, dat eer het omgekeerde het geval is, aangezien de gezinnen naar verhouding thans meer kinderen zouden hebben. De heer Fruin houdt hierbij evenwel geen rekening met de absolute en relatieve stijging van het aantal bejaarden, welk verschijnsel op de gezinsverdunding en

daardoor ook op de woningbezetting een zeer belangrijke invloed heeft. Voorts mag wel aangenomen worden, dat de gezinnen van de gerepatrieerden over het algemeen beneden de gemiddelde grootte bleven.

Uit de door het C.B.S. gepubliceerde cijfers blijkt dan ook, dat het aantal gezinnen sterker is toegenomen dan met de bevolkingstoename overeenkomt. Op basis van deze cijfers berekende het C.B.S. het bestaande woningtekort enige tijd geleden nog op ongeveer 275.000. Dit cijfer lijkt mij bepaald te hoog, omdat daarbij aangenomen werd, dat elk gezin behoefte heeft aan een eigen woning, terwijl wel vaststaat, dat vele gevallen van samenwoning een *blijvend* karakter hebben. De heer Fruin wijst daar terecht op.

Op grond van een en ander bevind ik mij nog het veiligst bij mijn eigen cijfers, zij het met de boven aangegeven correctie. Een recapitulatie geeft dan het volgende overzicht:

Gemiddelde woningbezetting per 1 Jan.	1938...	4,13
„ 1 „	1949...	4,63
„ 1 „	1953...	4,45

Bij bouw van 65.000 woningen per jaar kan dit cijfer per 1 Januari 1961 gedaald zijn tot 3,96.

Rekening houdende enerzijds met de voortgaande gezinsverdunding en anderzijds met het feit, dat de woningreserve in 1938 wat aan de hoge kant was, mag naar mijn mening dus aangenomen worden, dat omstreeks 1960 het woningtekort zal zijn ingehaald, misschien zelfs iets eerder, maar zeker niet veel eerder.

Van een verder optrekken van de huren verwacht ik uit dit oogpunt minder heil dan de heer Fruin. Wel voorzie ik met hem een wat meer economisch gebruik van onze woningen, in die zin, dat kleine gezinnen er eerder toe zullen komen naar een wat kleinere woning te verhuizen, verondersteld althans, dat deze in voldoende mate nieuw worden gebouwd. Dat dit zal leiden tot splitsing van grotere woningen in enigszins betekende omvang, verwacht ik echter niet. Dank zij de premiereregeling voor woningsplitsing is er in die richting al heel wat gedaan. En lang niet elke grote woning leent zich voor een behoorlijke splitsing.

* *

Nu ik toch aan het schrijven ben, zou ik nog een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van het hoofdartikel, dat in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 2 September jl. aan mijn artikel in „E.-S.B.” is gewijd.

De schrijver daarvan aanvaardt mijn berekening, volgens welke wij mogen aannemen, dat wij omstreeks 1960 door het woningtekort heen zullen zijn, al onderstreept hij nog eens mijn opmerking, dat dit tijdstip voor de verschillende delen van het land niet gelijk zal vallen.

Deze schrijver meent echter, dat ik met mijn eis om ons te gaan instellen op een vervanging in de toekomst van ten minste 20.000 woningen per jaar de realiteit een beetje uit het oog verlies. Zijn vrees is, dat de daartoe nodige bedragen niet gevoteerd zullen worden, en hij acht het daarom verstandiger daarop maar niet te rekenen. Hij verwacht een geleidelijk verloopend proces. Naarmate het tijdstip nadert, waarop het woningtekort zal zijn ingehaald, voorziet hij een geleidelijke daling van de bouw van nieuwe woningen. Wij kunnen dan geleidelijk de krotopruijing op groter schaal ter hand gaan nemen. Handhaving van het huidige niveau van bouwbedrijvigheid acht hij echter onwaarschijnlijk.

Voor een weerlegging van deze beschouwingen zou

ik kunnen verwijzen naar mijn boek „Krotopruijing en vernieuwing van bebouwde kernen”. Omdat ik echter niet verlangen kan, dat ieder daarvan kennis neemt, wil ik hier enkele korte opmerkingen maken.

Ook bij een geleidelijke vermindering van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf krijgen wij te maken met het werkloosheidsprobleem. Ik geloof nl. niet in de mogelijkheid om de werkloos wordende bouwvakarbeiders in groten getale naar andere bedrijfstakken over te hevelen. Wij zullen moeite genoeg hebben om de nieuwe arbeidskrachten, die zich jaarlijks komen melden, behoorlijk onder dak te brengen.

Daarbij komt, dat een geleidelijk verloop van het proces, zonder enige leiding van boven af, hoogst onwaarschijnlijk is. De les van de dertiger jaren is, wat dit betreft, duidelijk. Toen in 1930 het woningtekort, zeker in de sector middenstandswoningen, was ingehaald, is men niettemin met woningbouw in hetzelfde hoge tempo doorgegaan. Toen in 1934 de woningmarkt het punt van oververzadiging bereikte, kon men nog niet onmiddellijk stoppen. Het resultaat was, dat in 1936 en 1937 de woningproductie terugliep tot 30.000 per jaar, tegenover 52.000 in 1934, met het gevolg, dat de werkloosheid in het bouwvak tot boven de 40 pCt steeg. Men kan hier moeilijk spreken van een geleidelijk verloopend proces.

Tegen een geleidelijke overgang, in die zin, dat in de verschillende delen van het land de krotopruijing en kernverbetering krachtiger wordt aangepakt, naarmate het woningtekort kleiner wordt, heb ik natuurlijk geen enkel bezwaar. Waartegen ik wel bezwaar heb, is, dat zonder behoorlijk kernverbeteringsplan in het wilde weg begonnen wordt met krotopruijing en nieuwbouw in de kern. Dit zou de ernstigste fout zijn, die men zich denken kan.

Aan het kostenvraagstuk heb ik in mijn boek alle aandacht besteed. Ruw geschat, komen de kosten van vervanging van 20.000 woningen per jaar met de daarmee gepaard gaande kernverbetering volgens mijn berekeningen op rond f 200 mln, ongerekend de kosten van de bouw van nieuwe woningen en bedrijfspanden. Dit is zelfs het dubbele van wat de schr. in de „N.R.C.” be-rekent.

Is dit nu inderdaad een bedrag, dat het Nederlandse volk niet zou kunnen opbrengen? Ik heb er op gewezen, dat wij al sinds enkele jaren een bedrag op onze begroting hebben van f 400 mln voor oorlogsschadevergoedingen. Dit loopt geleidelijk af en zal tegen 1960 nihil bedragen. Ik acht het voorts met de schrijver in de „N.R.C.” van het grootste belang, dat wij tegen 1960 weer evenwicht hebben tussen bouwkosten en huren. Dit zal betekenen, dat het bedrag, dat nu nog op de begroting voorkomt wegens premies voor particuliere woningbouw, liggende in de buurt van f 100 mln per jaar, dan niet meer nodig zal zijn. Ten slotte hebben wij te bedenken, dat werkloosheid in het bouwvak en verwante bedrijfstakken de gemeenschap ook het nodige kost aan werkloosheidsuitkeringen. En het belangrijkste: de verbetering van onze bebouwde kernen wordt langzamerhand een dringende noodzaak, aangezien zij in geen enkel opzicht meer aan de eisen van de huidige tijd voldoen.

Ik kan mij daarom onmogelijk voorstellen, dat het kostenvraagstuk hier een onoverkomelijke hindernis zou vormen. Waarvoor ik wel bang ben, is, dat vele gemeentebesturen niet tijdig hun plannen gereed zullen hebben. Laat ik hun dan als voorbeeld stellen het gemeentebestuur van Vlaarding, dat zijn plannen voor

sanering van de gehele binnenstad practisch klaar heeft. In de oude kern zullen 1.500 woningen verdwijnen, waarvan de gemeente er inmiddels al ongeveer 650 heeft aangekocht, terwijl in de industriewijken ter weerszijden van de oude haven nog ca 700 woningen ten dode zijn opgeschreven. Verdeeld over 20 jaren, komt dit dus op ongeveer 100 woningen per jaar, dat is meer dan 1 pCt van de woningvoorraad in 1945. In het licht van deze cijfers blijkt dus een vervanging van 20.000 woningen per jaar voor het gehele land, overeenkomende met 1 pCt van de woningvoorraad in 1945, niet zó fantastisch. Maar helaas zijn niet alle gemeentebesturen zo actief als dat van Vlaardingen.

's-Gravenhage.

Mr J. in 't VELD.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek zeer ruim, met onveranderde marktdiscounto's en callgeldnotering. De geringe credietbehoefte van de grootste, practisch zelfs enige, credietnemer op de geldmarkt, de Staat, is in belangrijke mate verantwoordelijk voor de huidige geldmarktruimte, alsmede voor de door het Ministerie gevoerde geldmarktpolitiek. In dit verband zijn de cijfers en beschouwingen over de kasontwikkeling van het Rijk, opgenomen in de Millioenennota 1954, van betekenis. Duidelijk valt daarin te constateren, hoe bij de aanzienlijke stijging van het kassaldo van het Rijk met f 839 mln in 1952, het jaar, waarin de grote geldmarktruimte begon, een kasoverschot van het Rijk ad f 541 mln uit hoofde van begrotingstransacties, een belangrijke rol speelde. Bedroeg in het eerste halfjaar van 1953 het kasoverschot nog ca f 89 mln, voor het lopende halfjaar wordt thans echter op een budgetair kastekort van ca f 500 mln, voor het jaar 1954 op een tekort van f 800 à f 1.100 mln gerekend. Weliswaar zal een, waarschijnlijk zelfs groot, deel van deze middelen door het uitgeven van langlopende leningen worden verkregen, maar toch zal bij verwezenlijking van bovengenoemde verwachtingen daarmede één van de grondpeilers der huidige geldmarktruimte worden weggenomen. Dit zou vooral aan de dag kunnen treden, wanneer aan het betalingsbalansoverschot, uit hoofde waarvan tot dusverre nog steeds middelen naar de geldmarkt stromen, een einde zou komen.

De kapitaalmarkt.

Onder invloed van de koersontwikkeling in Wallstreet, waar Dow Jones Industrials van 11 op 18 September jl. van 259,7 tot 258,8 daalde, vertoonde ook het aandelenkoersniveau in Amsterdam gedurende de verslagweek per saldo enige daling. Aan het bericht, dat de Regering — anders dan de S.-E.R. geopperd had — *niet* zal voorstellen de dividendbeperking nog met één jaar, dus voor dividenduitkeringen over 1953, te verlengen, alsmede aan de voorgestelde verbeteringen van het fiscaal klimaat, werd betrekkelijk weinig aandacht besteed.

Hetgeen in de Millioenennota werd gepubliceerd over de kas- en schuldpositie van het Rijk, lokte op de obligatiemarkt evenmin repercussies uit als op de geldmarkt. In deze nota klinkt enige bezorgdheid door over de vraag of het voor 1954 verwachte kastekort van de Staat ad f 800 à f 1.100 mln, tezamen met de kapitaalbehoefte der lagere publiekrechtelijke lichamen ad ca f 800 mln, wel

zal kunnen worden gedekt uit voor belegging op lange termijn beschikbaar komende nieuwe besparingen (waaronder van institutionele beleggers ca f 800 mln per jaar).

Aand. indexcijfers.	11 Sept. 1953	18 Sept. 1953
Algemeen	155,2	153,9
Industrie	216,1	214,5
Scheepvaart	162,2	161,3
Banken	135,1	134,6
Indon. aand.	55,9	55,1

Aandelen.		
A. K. U.	171½	169¼
Philips	173½	170
Unilever	191¾	190½
H. A. L.	133	131
Amsterd. Rubber	91½	91
H. V. A.	105	103¾
Kon. Petroleum	319¼	315¾

Staatsfondsen.		
2½ pCt N. W. S.	79%	79 ⁹ / ₁₆
3-3½ pCt 1947	97%	98
3 pCt Invest. cert.	99 ⁹ / ₁₆	99½
3½ pCt 1951	102	102½
3 pCt Dollarlening	96½	96½

Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101%	101 ⁵ / ₁₆
3½ pCt Bataafsche Petr.	101%	101½
3½ pCt Philips 1948	101%	101
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	98%	98%

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Juli en Augustus 1953

De algemene toestand van de geldmarkt.

De grote geldruimte werd sedert enige tijd af en toe onderbroken door een tijdelijke verkrapping en bij de einde-Juni-vervaldag herstelde de markt slechts zeer moeilijk haar liquiditeit. De vervaldag op einde Juni daarenboven was buitengewoon zwaar.

De bijzonderste oorzaken hiervan lijken te zijn:

1. de nieuwe regeling van de storting van de bedragen aan de R.M.Z. Tevoren werden deze bijdragen trimestrieel betaald. Een gedeelte van deze bijdragen is gevormd door afhoudingen op de wekelijks of maandelijks uitbetaalde lonen, zodat de trimestriële stortingen bij de R.M.Z. toelieten ondertussen de liquiditeit van het bedrijfsleven enigszins te stofferen. Dit was trouwens bedoeld als een vergoeding, toegekend aan het patronaat voor het werk dat de maatschappelijke zekerheid voor hun medebracht. Het Koninklijk Besluit van 15 Juni 1953 heeft een maandelijks betaling van de bijdragen aan de R.M.Z. ingesteld, naast een reeks ingewikkelde overgangsmatregelen. Voor de geldmarkt vallen de spitsbehoefte van 15 Februari, Mei, Augustus en November dus weg, doch wordt de maandelijks vervaldag des te zwaarder;

2. de vacantieperiode heeft in vele bedrijven het verzenden van de goederen geremd, evenals het opmaken en het innen der facturen enz. Niet zelden vroegen de bedrijfshoofden aan hun bankier, voor de duur van het betaald verlof een kortstondige kredietoverschrijding toe te staan, om hiermede de ondertussen vervallende wissels te kunnen honoreren. Het verlof lijkt dan ook in grote mate bijgedragen te hebben tot een tijdelijke uitzetting van de post „Diverse Debiteuren” in de bankstaten. Anderdeels had het verlof ongetwijfeld een zekere invloed op het niveau der deposito's, daar de verlofgangers vooral voor hun binnenlandse verplaatsingen nog steeds de voorkeur geven aan bankbiljetten.

De einde-Augustus-vervaldag daarentegen liep vrij ge-

makkelijk van stapel. Wel bleef de kredietopname bij de banken op een zeer hoog peil, doch het herdisconto bij de Nationale Bank bleef aanmerkelijk lager dan einde Juli. Voor de Schatkist bracht einde Augustus evenwel een zware rekening, zodat zij verder haar kredietlijn bij de Nationale Bank moest aanspreken.

Kredietverlening door de banken aan de private economie
(in miljoenen franken)

	Herdisconto van de banken bij de Nationale Bank en de parastatale instellingen	Portefeuille handelspapier van de Nationale Bank	Totale kredietverlening der private banken (accepten inbegrepen)
1945 Dec.	4.168	5.171	23.117
1949 Dec.	3.339	4.006	24.506
1950 Juni	3.696	4.082	26.582
Dec.	8.543	10.110	27.739
1951 Juni	7.707	9.511	29.921
Dec.	7.526	6.703	33.364
1952 Juni	6.875	5.220	32.913
Dec.	7.902	6.710	36.546
1953 Maart	7.355	6.052 ¹⁾	36.708
Mei	7.209	5.744	35.779
Juni	6.915	7.667 ²⁾	35.513
Juli	7.588	8.689	35.799
Aug.	—	7.623 ³⁾	—

¹⁾ Cijfer van 1 April.

²⁾ Cijfer van 2 Juli.

³⁾ Cijfer van 3 September.

De toestand van de banken.

In onze vorige kroniek werd gewag gemaakt van de onderhandelingen met het oog op de verbetering van de rentabiliteit van de banken. Ondertussen werden de nieuwe schikkingen op de verplichte beleggingen van de banken gepubliceerd. Technisch bezien bestaan deze hieruit dat het beruchte reglement van 1949, dat wijzigingen bracht aan het reglement op de bankcoëfficiënten van begin 1946, eindelijk in toepassing wordt gesteld.

Voor de grote banken komt de verandering hier op neer: voorheen moest hun dekking in speciaal korte overheidsfondsen en kasmiddelen 65 pCt belopen van hun deposito's. Deze globale coëfficiënt wordt gehandhaafd doch gesplitst in twee delen:

a. 50 pCt van de deposito's zal nog evenals vroeger moeten worden gedekt door schatkistpapier op 4 of 12 maanden, dat $1\frac{5}{16}$ pCt rente oplevert;

b. het verschil tussen deze 50 pCt en de globale dekkingcoëfficiënt zal mogen bestaan uit: 1. thesauriemiddelen, die 4 pCt van de deposito's moeten uitmaken en 2. schatkistpapier tot op 3 jaar. De rentevoet hiervan zal $3\frac{1}{4}$ pCt belopen op 3 jaar en $2\frac{7}{8}$ pCt op 2 jaar. Dit hoger renderend schatkistpapier zal dus 11 pCt mogen uitmaken van de deposito's op zicht, doch door een afspraak tussen de banken en de overheden, zullen de beleggingen hierin beperkt blijven tot 3,6 milliard frank, hetzij ca 6 pCt van de deposito's. Deze gedeeltelijke verlenging van de looptijd der beleggingen zal daarenboven geleidelijk plaats grijpen.

Enkele posten uit de globale bankbalansen

(in miljoenen franken)

	31 Mei 1952	30 Juni 1953	31 Juli 1953
<i>Actief</i>			
Kredieten aan de private economie:			
Handelsswissels	36.546	35.513	35.799
Prolongatie voorschotten op effecten	11.483	10.063	9.485
Diverse debiteuren	1.180	1.334	1.391
Accepten	14.749	16.125	16.824
Kredieten aan de Overheid	9.134	7.991	8.099
	42.408	43.287	43.152
<i>Passief</i>			
Totale deposito's:			
Op zicht	64.251	65.369	64.455
Op termijn	57.510	57.832	56.610
Obligaties en kasbons	6.741	7.537	7.845
Eigen middelen	955	1.206	1.237
	5.770	6.039	6.005

Uit de statistiek blijkt een lichte terugloop van de deposito's einde Juli; vermoedelijk waren zij einde Augustus nog lichtjes verder gedaald.

De obligatiemarkt.

In de loop van de maand Juli stegen de obligatiekoersen verder, in het algemeen kader van de daling van de rentestand. In Augustus daarentegen bleven de koersen in doorsnee eerder stationair. Waarschijnlijk is zulks toe te schrijven aan het inzetten van het nieuwe emissieseizoen voor obligatieleningen, dat in de maanden September en October tot volle bedrijvigheid zal komen.

Het type dat thans meer wordt uitgegeven is een $4\frac{1}{2}$ pCt rente, op 15 jaar, uitgegeven aan 97 tot 98 pCt. Een lichte premie bij de terugbetaling is eveneens voorzien. Het reëel rendement bij intekening ligt rond 5 pCt.

Rentestand op de obligatiemarkt¹⁾

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Juli 1953	Aug. 1953
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,45	4,45
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,70	4,66
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	5,11	5,10
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,71	4,71
Private instellingen	10 à 12 j.	6,06	5,43	6,08	5,23	5,15

¹⁾ Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

De aandelenmarkt.

In de maand Augustus stegen de aandelenkoersen op de Brusselse Beurs gemiddeld met 1,6 pCt tegen een hausse van 2,6 pCt in Juli. In feite liep de hausse slechts tot ongeveer midden Augustus, waarna een betrekkelijk scherpe reactie intrad. Zeer karakteristiek is evenwel dat deze bewegingen zich om zo te zeggen bijna in dat luchtledige ontwikkelden: het aantal transacties blijft buitengewoon laag, en daarenboven nog grotendeels van professionele aard. De algemene beursindex op basis van 1936/38 lag einde Augustus op 228 tegen 224 einde Juli, en 218 einde Juni. Het gemiddeld beursrendement bereikte einde Augustus 5,04 pCt netto.

Kortrijk.

Dr L. DELMOTTE.

STATISTIEKEN

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND¹⁾

Maand	Totaal aantal werklozen ²⁾	waarvan		
		nijverheid	landbouw	-losse arbeiders
31 Jan. 1953 ³⁾	146.700	61.900	16.400	20.100
28 Febr. 1953	130.300	53.100	13.700	17.800
31 Maart 1953	95.200	35.500	7.200	11.700
30 April 1953	83.700	27.800	8.100	11.300
30 Mei 1953	68.700	22.700	4.100	9.600
29 Juni 1953	61.800	19.700	3.600	8.900
31 Juli 1953	61.100	20.800	2.900	8.600
31 Augustus 1953	60.300	19.800	3.000	8.200

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Alle cijfers zijn exclusief de D.U.W.-arbeiders, die van Januari 1953 af niet meer als werklozen worden beschouwd.

³⁾ Inclusief personen, die tewerkgesteld waren op Gemeentelijke Sociale Werkvoorzieningsobjecten voor handarbeiders en op Werkverruimingsobjecten voor hoofdarbeiders.

⁴⁾ Exclusief de gegevens van de provincie Zeeland (watersnood).

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾

(waarde in miljoenen guldens)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkingspercentage	
	Aug.	Jan.-Aug. ²⁾	Aug.	Jan.-Aug. ²⁾	Aug.	Jan.-Aug. ²⁾
1938.....	115	117	90	83	78	71
1948.....	407	396	211	200	52	51
1949.....	390	431	296	283	76	66
1950.....	626	620	436	395	70	64
1951.....	793	854	587	573	74	67
1952.....	623	721	581	668	93	93
1953.....	746	717	622	634	83	88

¹⁾ Bron: C.B.S.
²⁾ Maandgemiddelden.

BANK INDONESIA

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
5 Aug. 1953	2.017.334	651.609	193.168	616.703	243.581
12 Aug. 1953	1.951.799	624.330	144.815	629.734	396.231
19 Aug. 1953	1.910.658	598.737	167.839	635.531	349.119
26 Aug. 1953	1.910.658	598.738	137.418	643.806	413.849
2 Sept. 1953	1.910.663	551.604	152.147	617.680	601.197
9 Sept. 1953	1.910.663	539.330	157.421	558.832	725.850

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi v/d Reg. v/d Rep. Indon.		Van anderen
			Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp		
5 Aug. 1953	4.819.591	794.127	494.868		1.042.174
12 Aug. 1953	4.846.527	705.667	494.868		1.177.749
19 Aug. 1953	4.859.424	713.909	494.868		1.073.995
26 Aug. 1953	4.840.265	731.799	494.868		1.115.215
2 Sept. 1953	4.831.994	810.899	494.868		1.177.275
9 Sept. 1953	4.889.864	847.457	494.868		1.128.326

Muntbiljettencirculatie per 5 Aug.	Rp. 368.171.626,50
Muntbiljettencirculatie per 12 Aug.	Rp. 369.945.884,—
Muntbiljettencirculatie per 19 Aug.	Rp. 372.320.738,—
Muntbiljettencirculatie per 26 Aug.	Rp. 373.857.705,—
Muntbiljettencirculatie per 2 Sept.	Rp. 375.988.118,—
Muntbiljettencirculatie per 9 Sept.	Rp. 380.969.021,50

NATIONALE BANK VAN BELGIE

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Teged op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	Handelspanier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
6 Aug. 1953	35.050	2.087	14.581	17.051	750
12 Aug. 1953	35.711	1.899	14.701	15.798	690
20 Aug. 1953	35.767	1.643	14.407	15.050	672
27 Aug. 1953	35.767	1.971	14.406	15.553	583
3 Sept. 1953	35.879	1.966	14.246	16.828	770
10 Sept. 1953	35.993	1.851	14.408	16.217	665

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	
			Schatkist	gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam. N.	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen
6 Aug. 1953	280	100.706	2	172	419	1.477	692	1.034
12 Aug. 1953	292	199.930	6	186	432	1.289	816	1.038
20 Aug. 1953	285	99.236	6	186	428	1.175	279	1.085
27 Aug. 1953	273	99.207	3	190	473	1.400	467	1.071
3 Sept. 1953	259	100.558	2	189	482	1.202	434	1.094
10 Sept. 1953	254	99.958	6	189	514	1.300	522	1.106

Abonneert U op de E.-S.B.

Aangeboden a. particulier Citroën - 11 sp. - 1949

100.000 km gel.; in g. st.; m. verwarm. en andere accessoires. Brieven no. ESB 39-4, Bureau van dit Blad, Postbus 42, Schiedam.

Aangeboden door particulier wegens vertrek PONTIAC 1948, Sedan, 4-d., in goede staat. Hydramatic, radio, ingebouwde verwarming, schijnwerper, 2 res. wielen. Kleur Bordeaux, grijze bekleding. Inlichtingen Schieweg 2, Delft. Telefoon 520.

Bedrijfsorganisatiebureau te Amsterdam vraagt voor spoedige indiensttreding:

ervaren — bij voorkeur academisch geschoold —

BEDRIJFSORGANISATOR

die op grond van theoretische scholing en praktijk kan worden aangemerkt als topfiguur.

Eigenhandig geschreven brieven, met volledige gegevens omtrent genoten opleiding en opgedane praktijkervaring, onder No. ESB 39-1, aan het bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

N.V. TEXTIELFABRIEK HOLLAND TE ENSCHEDE

zoekt

EEN MEDEWERKER

voor de leiding van haar

BEDRIJFSBUREAU

Gevraagd wordt: tenminste middelbare opleiding en interesse in bedrijfs-economische problemen.

Geboden wordt: Na speciale individuele training en een inwerkperiode, zelfstandige positie op hoog niveau.

Sollicitanten dienen opgave te doen van:

- a) personalia
- b) ervaring
- c) opleiding
- d) verlangd salaris

en de sollicitaties te richten, onder letter T 120 aan het

RAADGEVEND EFFICIENCY BUREAU

Ir. P. H. Bosboom en F. C. M. Hegener
Joh. Vermeerstraat 20, Amsterdam.

*Voor tienduizenden werkers
uit honderden bedrijven
werden de pensioenen
bij Amstleven ondergebracht.*

*Adviezen worden
gaarne verstrekt door*

Het Bureau voor
Personeelverzekering
van **AMSTLEVEN**

N.V. AMSTERDAMSCHЕ MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERKERING - N. Spiegelstraat 17 te Amsterdam - Tel. 63272

**BELANGRIJKE SCHEEPS-
REPARATIE-ONDERNEMING EN
MACHINEFABRIEK**

te Amsterdam

zoekt

**FUNCTIONARIS MET
ECONOMISCHE OPLEIDING**

voor haar afdeling Marktonderzoek en
Bedrijfsrapporten.

Gemakkelijke omgangsvormen.

Behoorlijke kennis van de moderne
talen. Leeftijd: 30-35 jaar.

Sollicitaties met salarismensen worden
vertrouwelijk behandeld.

Candidaten zullen eventueel worden
uitgenodigd voor een psychologisch
onderzoek.

*Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven brie-
ven met volledige inlichtingen over leeftijd, op-
leiding en practijk en vergezeld van twee recente
pasfoto's (van voren en opzij) vóór 28 Sept. a.s.
aan de Nederlandsche Stichting voor Psycho-
techniek, Wittevrouwenkade 6, Utrecht, onder
nummer E.-S.B. 40402.*

Bij

NICO TER KUILE & ZONEN N.V.

Weverijen en Ververijen te Enschede

vacceert per 1 Januari 1954 de betrekking van

**ADJUNCT
SECRETARIS**

van de Directie der Vennootschap

Zij, die ervaring bezitten in het behandelen
van aangelegenheden op fiscaal gebied, ge-
nieten de voorkeur. Sollicitanten dienen
minimum in het bezit te zijn van een diploma
H.B.S.B. en van een S.P. Diploma Boekh.
Met de hand geschreven sollicitaties worden,
onder opgaaf van genoten opleiding en ge-
vraagd salaris, alsmede onder inzending van
een pasfoto, gaarne ingewacht vóór 1 Octo-
ber 1953 en dienen te worden gericht aan
de Directie.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in
ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in
het nummer van dezelfde week worden opgenomen.